

โลกของพระองค์กัน

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตถาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

โลกทั้งผองพี่น้องกัน

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ)

กองทุนไตรรัตนานุภาพ
เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
พิมพ์เผยแผ่เป็นธรรมบรรณาการ
พุทธศักราช ๒๕๔๑

ISBN 974-86364-8-8

โลกทั้งผองพี่น้องกัน

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ)

รวบรวม เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๑

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

๓,๐๐๐ เล่ม

กองทุนไตรรัตนานุภาพ

๑,๐๐๐ เล่ม

คำนำ

หนังสือเรื่อง “โลกทั้งผองเป็นพี่น้องกัน?” เล่มนี้ สืบเนื่องมาจากการมองปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในสังคม ที่มีอาการต่อเนื่องจนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรม นำไปสู่ความไม่มั่นคงในด้านต่างๆ ที่มักพูดถึงกันใน ๔ ด้านใหญ่ๆ คือ ความมั่นคงด้านการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ในขณะที่คนสามารถจะกระจายลักษณะของปัญหาออกไปได้โดยพิสดาร จนบางครั้งไม่อาจหาข้อยุติของปัญหาเหล่านั้นได้

ได้มีท่านผู้ใหญ่หลายท่านนำเรื่องนี้มาปรารภกัน และได้ขอให้ช่วยเรียบเรียงเป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่ออกไป ในรูปของการกระตุ้นเตือน ชวนให้คิด ในลักษณะของการสร้างแรงเตือนจิตสะกิดใจกันตามที่จะทำได้ เพราะการจะแก้ปัญหาก็ได้จริงๆ จำต้องอาศัยจิตสำนึกของคนแต่ละคนที่มองเห็นโทษของปัญหา สาเหตุของปัญหา และมองเห็นคุณค่าของการลดละปัญหา ลงไปตามสมควร แก่ฐานะนั้นๆ จนมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตนเองไป ตามหลักการวิธีการในการแก้ปัญหตามสมควรแก่ฐานะนั้นๆ ในขณะที่หากสามารถมองสาวให้ตลอดเข้าไปถึง

สาเหตุหลักรวมทั้งวิธีการหลักการอันเป็นหลักพื้นฐานจริง
การลด ละ บรรเทาปัญหาจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผล
มากยิ่งขึ้น

การมองปัญหา สาเหตุของปัญหา ความไม่มี
ปัญหา หลักการวิธีการในการแก้ปัญหาในที่นี้ เป็นการ
มองจากโครงสร้างของอริยสัจ ที่เป็นกฎสากลครอบคลุม
สรรพสิ่งสรรพสัตว์ไว้ โดยไปเน้นที่หลักการวิธีการในการ
แก้ปัญหาเป็นประการสำคัญ

การมองโลกที่เป็นองค์รวมของพระพุทธเจ้า อัน
เป็นองค์พระศาสดาของเราทั้งหลายนั้น ก่อนที่จะเสด็จ
ออกบวช ทรงมองเห็นว่าสรรพสัตว์เผชิญปัญหา
ร่วมกัน ปัญหาเหล่านั้นสืบเนื่องมาจากความเกิด หาก
ยุติความเกิดได้ ปัญหาทุกรูปแบบที่สืบเนื่องมาจาก
ความเกิดก็ละสงบลง แต่ตอนที่ทรงตรัสรู้กลับทรงมอง
ย้อนรอยความเกิด จนทรงพบเห็นสาเหตุที่แท้จริงของ
ปัญหาทุกระดับว่า ล้วนสืบเนื่องมาจากอวิชชา คือความ
ไม่รู้ คนทั่วไปจะไม่มีใครที่มีความรู้สมบูรณ์ การทำ
ของเขาจึงมีความไม่รู้ปนลงไปมากบ้างน้อยบ้าง อาการ
ที่ปรากฏจึงสะท้อนความโลภ โกรธ หลง อันเป็นกึ่งกำน
สาขาออกมาของอวิชชา

แม้กระนั้นก็ตาม ยามที่ทรงนำมาสั่งสอนแก่ผู้ฟัง ทรงวางหลักธรรมให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้ฟัง ที่จะสามารถได้รับประโยชน์จากการศึกษา การปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านั้น ตามโครงสร้างการสอนธรรมของพระพุทธเจ้าที่ว่า

“ทรงแสดงเพื่อให้ผู้ฟังรู้อย่างเห็นจริง ในสิ่งที่เขาควรรู้ควรเห็น”

แต่เพราะตามปกติแล้วธรรมะเป็นของที่ควรรู้ควรเห็นทั้งนั้น ดังนั้นจึงทรงมองไปที่ศักยภาพของคนทีฟังในขณะนั้นๆ ว่า เขาจะสามารถรู้สามารถเห็นหลักธรรมเหล่านั้นหรือไม่ หากเขามีความสามารถมากพอ ก็ทรงมีวิธีแสดงธรรมที่ท่านบอกว่า

“ทรงแสดงธรรมมีเหตุ ที่ผู้ฟังตรองตามพิจารณาตาม ปฏิบัติตาม แล้วจะเห็นความจริงได้”

ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักธรรมที่ทรงตรัสรู้มานั้น มีความอัศจรรย์ คือผู้ประพฤติปฏิบัติจะได้รับประโยชน์ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ

การนำเสนอในหนังสือเล่มนี้ จึงอาศัยแนวการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้ง ๓ วิธีเป็นหลัก และมองปัญหา สาเหตุของปัญหาที่กระทบต่อสังคมระดับ

กระทบต่อความมั่นคงดังกล่าว โดยคาดหวังว่าหากใคร
ถือตามปฏิบัติไปตามหลักที่ได้รวบรวม เรียบเรียงได้
ควรจะได้รับประโยชน์ตามสมควรแก่เหตุ

หากท่านผู้ศึกษาพระพุทธศาสนา มองไปที่
โอวาทปาติโมกข์ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักระดับ
อุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา เราจะพบว่าบุคคลที่จัด
เป็นระดับอุดมการณ์ของสังคมทุกระดับคือ คนที่สามารถ
ปฏิบัติพัฒนาคนมาถึงจุดที่ **“ไม่ฆ่าสัตว์ เบียดเบียน
สัตว์ได้”** เป็นเบื้องต้น จนสามารถทำตนเป็นประโยชน์
แก่โลกที่ตนเกิดมามากบ้างน้อยบ้าง ตามกำลังความ
สามารถของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน

เพราะการมองปัญหาแบบรวบยอดของพระ-
พุทธศาสนา ที่สรุปรวมเป็นสรรพปัญหามาจากอวิชชา
ตั้งนั้นเมื่อสภาพของปัญหาที่ถาวร คือ ทุกข์ ภัย โรค
หรือสรุปเป็นทุกข์อย่างเดียว ในขณะที่ผลที่คนต้องการ
สรุปเป็นความสุขอย่างเดียว นั่น เหตุที่ให้เกิดความทุกข์
ที่สืบเนื่องมาจากอวิชชา ที่ทรงแสดงไว้ในที่ต่างๆ เช่น

**“บ้านเรือนที่ปกครองไม่ดีนำความทุกข์มาให้
ความจนเป็นทุกข์ในโลก การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก
คนไม่มีที่พึ่งอยู่เป็นทุกข์ ผู้แพ้ย่อมอยู่เป็นทุกข์**

ทุกข์เสมอด้วยขันธไม่มี สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง”
เป็นต้น เมื่อมองในรูปของการสืบสานถึงที่มา จะพบว่า
แต่ละอย่างล้วนสืบเนื่องมาจากอวิชชา คือไม่รู้ด้วยกัน
ทั้งนั้น

พอมองไปที่ความสุขที่ทรงแสดงไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น
**“การไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก
ละเหตุทุกข์ได้เป็นสุขในที่ทั้งปวง ความสงบระงับ
แห่งสังขารเป็นความสุข ความสุขอันยิ่งกว่าความ
สงบไม่มี การเกิดขึ้นแห่งท่านผู้รู้ทั้งหลาย นำ
ความสุขมาให้ การแสดงธรรมนำความสุขมาให้
จะพึงมีความสุขเป็นนิตยแท้จริง ก็เพราะไม่คบคน
พาล ผู้เจริญเมตตาดีแล้วย่อมหลับและตื่นเป็นสุข
นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง”** เป็นต้น

แต่ละข้อล้วนเป็นอาการของความรู้ ความบริสุทธิ์
จากกิเลสตามสมควรแก่ฐานะ ความเมตตากรุณาต่อคน
สัตว์ ที่แต่ละอย่างเป็นกิ่งก้านสาขาของวิชา คือความรู้
การเรียบเรียงเรื่องนี้เน้นไปที่หลักการของ
สามัคคีธรรม อันเป็นอาการของความรู้ ความบริสุทธิ์ใจ
ความเมตตากรุณาต่อกัน โดยมองจากหลักพระพุทธ-
ดำรัส ที่ทรงแสดงระดับโลก ๒ ข้อ คือ

**“การไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก
กับ ความริษยาทำโลกให้พินาศ”**

ที่มาจากพื้นฐานต่างกัน การไม่เบียดเบียนกัน เป็นอาการของเมตตา กรุณา อันสืบเนื่องมาจากวิชา ความริษยาเป็นอาการร่วมของความโลภในของดีที่คนอื่น ได้ ความโกรธในคนที่ได้สิ่งดีที่ตนชอบ อันสืบเนื่องมาจากอวิชา

ภาวะของอวิชาเป็นความมืด ในขณะที่วิชา เป็นแสงสว่าง ที่จะไม่ปรากฏร่วมกันในจุดเดียวกัน ในขณะเดียวกัน การสร้างสำนึกว่า **“โลกทั้งผองเป็นพี่น้องกัน”** จึงเป็นการมองจากวิชา คือปัญญาที่พิจารณาจน ประจักษ์ความจริงของ **“คน สัตว์ สิ่ง”** ว่าเป็นเพื่อนร่วมโลก อาศัยโลก ร่วมทุกข์สุขกันตามธรรมชาติ และการกระทำของแต่ละชีวิต

พระสูตรที่นำมาเป็นหลักในการอธิบายขยาย ความ คือ **“สาราณียธรรมสูตร”** อันเป็นพระสูตรที่ทรง เน้นธรรมปฏิบัติ ที่อาจจะเริ่มต้นจากเมตตา ช่วยให้มี ทำที่ต่อคน สัตว์ ด้วยความรักและหวังดี หรือมีความ เห็นชอบช่วยให้มองโลกชีวิตอย่างน้อยที่สุดระดับของ การยอมรับนับถือ สิทธิ หน้าที่ของกันและกัน ไม่ล่วง

ละเมิดกัน จนถึงมีเมตตาพร้อมที่จะแสดงออกมาทาง
กาย วาจา ใจ ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ในพระสูตร
ยังทรงสะท้อนอาการของ “เมตตา และปัญญาอันเห็นชอบ
ออกมาในรูปของ **ความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์
กัน การไม่ทะเลาะวิวาทกัน ความสามัคคีและเอกภาพ**”
เป็นต้นไว้ด้วย เพื่อให้คนมองเห็นการทำดีหรือทำชั่วก็ตาม
เมื่อลงมือทำไปแล้วจะกลายเป็นกระบวนการทยอยกันไป
จากจุดย่อยๆ จนถึงจุดใหญ่ ทำนองเดียวกัน ไฟไหม้
น้ำไหล ไฟสว่าง ลมพัด เป็นต้น หรือการปลุกพืช
เราปลุกพืชชนิดเดียว แต่ผลของพืชทยอยให้ผลผ่านเวลา
ไปอีกนาน และมากจนไม่อาจเทียบกับพืชที่ตนปลูกได้
หากใครก็ตามตระหนักความจริงข้อนี้ มองเห็นโทษของ
ความทุกข์ ความดีของความสุข จนพร้อมที่จะสร้าง
ความสุข จะด้วย เมตตา กรุณา สัมมาทิฏฐิ ความรัก
ความเคารพกัน การสงเคราะห์กัน เป็นต้นก็ตาม ความ
เป็นพี่น้องกันของชาวโลกก็จะน่าอยู่ขึ้นอีกมากทีเดียว

ตัวอย่างเช่นปัญหายาเสพติดให้โทษประเภท
ต่างๆ นั้น หากคนผลิต คนเสพ รู้บาปบุญคุณโทษพอ
ต่อการที่จะหยุดหากินด้วยบาปอย่างนั้น หรือมีเมตตา
ต่อตนเองและคนอื่น ปัญหาเสพติดก็ยุติได้แล้ว แม้

“การไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก กับ ความริษยาทำโลกให้พินาศ”

ที่มาจากพื้นฐานต่างกัน การไม่เบียดเบียนกัน เป็นอาการของเมตตา กรุณา อันสืบเนื่องมาจากวิชา ความริษยาเป็นอาการร่วมของความโลภในของดีที่คนอื่น ได้ ความโกรธในคนที่ได้สิ่งดีที่ตนชอบ อันสืบเนื่องมาจากอวิชา

ภาวะของอวิชาเป็นความมืด ในขณะที่วิชา เป็นแสงสว่าง ที่จะไม่ปรากฏร่วมกันในจุดเดียวกัน ในขณะเดียวกัน การสร้างสำนึกว่า **“โลกทั้งผองเป็นพี่น้องกัน”** จึงเป็นการมองจากวิชา คือปัญญาที่พิจารณาจน ประจักษ์ความจริงของ **“คน สัตว์ สิ่ง”** ว่าเป็นเพื่อนร่วมโลก อาศัยโลก ร่วมทุกข์สุขกันตามธรรมชาติ และการกระทำของแต่ละชีวิต

พระสูตรที่นำมาเป็นหลักในการอธิบายขยาย ความ คือ **“สาราณียธรรมสูตร”** อันเป็นพระสูตรที่ทรง เน้นธรรมปฏิบัติ ที่อาจจะเริ่มต้นจากเมตตา ช่วยให้มี ทำที่ต่อคน สัตว์ ด้วยความรักและหวังดี หรือมีความ เห็นชอบช่วยให้มองโลกชีวิตอย่างน้อยที่สุดระดับของ การยอมรับนับถือ สิทธิ หน้าที่ของกันและกัน ไม่ล่วง

ละเมิดกัน จนถึงมีเมตตาพร้อมที่จะแสดงออกมาทาง
กาย วาจา ใจ ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ในพระสูตร
ยังทรงสะท้อนอาการของ “เมตตา และปัญญาอันเห็นชอบ
ออกมาในรูปของ **ความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์
กัน การไม่ทะเลาะวิวาทกัน ความสามัคคีและเอกภาพ**”
เป็นต้นไว้ด้วย เพื่อให้คนมองเห็นการทำดีหรือทำชั่วก็ตาม
เมื่อลงมือทำไปแล้วจะกลายเป็นกระบวนการทยอยกันไป
จากจุดย่อยๆ จนถึงจุดใหญ่ ทำนองเดียวกัน ไฟไหม้
น้ำไหล ไฟสว่าง ลมพัด เป็นต้น หรือการปลูกพืช
เราปลูกพืชชนิดเดียว แต่ผลของพืชทยอยให้ผลผ่านเวลา
ไปอีกนาน และมากจนไม่อาจเทียบกับพืชที่ตนปลูกได้
หากใครก็ตามตระหนักความจริงข้อนี้ มองเห็นโทษของ
ความทุกข์ ความดีของความสุข จนพร้อมที่จะสร้าง
ความสุข จะด้วย เมตตา กรุณา สัมมาทิฐิ ความรัก
ความเคารพกัน การสงเคราะห์กัน เป็นต้นก็ตาม ความ
เป็นพี่น้องกันของชาวโลกก็จะน่าอยู่ขึ้นอีกมากทีเดียว

ตัวอย่างเช่นปัญหายาเสพติดให้โทษประเภท
ต่างๆ นั้น หากคนผลิต คนเสพ รู้บาปบุญคุณโทษพอ
ต่อการที่จะหยุดหากินด้วยบาปอย่างนั้น หรือมีเมตตา
ต่อตนเองและคนอื่น ปัญหาเสพติดก็ยุติได้แล้ว แม้

ปัญหาอาชญากรรมอย่างอื่น รวมถึงการศึกษาสงคราม
ลัทธิลี้ลับเนื่องมาจากอวิชชา ความโลภ ความโกรธ แต่
ถ้าคนมีเมตตาต่อกัน หรือมีปัญญามากพอต่อการจะหยุด
การทำชั่วได้ ศักดิ์สงครามทุกลักษณะก็จะยุติลง

ชาวพุทธจะพบว่าหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรง
แสดงระดับโลก หมายความว่า แม้มีเพียงข้อเดียว ก็
สามารถกระจายธรรม กระจายผลออกไปสู่ระดับโลกได้
จริง ๆ

“เมตตา เป็นธรรมค้ำจุนโลก

ความไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก

สติเป็นธรรมเครื่องปลุกให้ตื่นในโลก

ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก”

กระบวนการแห่งกุศล อกุศล จึงสำคัญที่จุด
เริ่มต้น ทำนองปลูกพืชดังกล่าว เช่น เมตตา ปัญญา
เกิดขึ้นภายในจิต กุศลธรรมในนามอื่นก็จะเกิดขึ้นติด
ตามมา ที่เกิดแล้วก็จะเจริญมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน
นั่นเองอกุศลในรูปแบบต่างๆ ก็จะลดลง ตามสัดส่วนการ
เพิ่มขึ้นของกุศลธรรมเหล่านั้น เหมือนการเพิ่มปริมาณ
ของแสงสว่างมากขึ้นเท่าไร การลดลงของความมืดก็จะ
กระจายออกไปมากเท่านั้นนั่นเอง

หนังสือเรื่อง **“โลกทั้งผองเป็นพี่น้องกัน?”**

เล่มนี้ ทางราชการกองทัพบกได้เคยนำไปพิมพ์เผยแพร่
มาไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง ในนามของ **“สามัคคีคือพลัง
สร้างสันติ”** แต่เป็นหนังสือที่แพร่หลายในวงการทหารบก
เมื่อนำมาอ่านอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าอาการของธรรมชาติ
ทรงแสดงว่า **“อกาลิโก ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา”**
คือความจริง ทรงแสดงไว้อย่างไรก็คงเป็นอย่างนั้น การ
นำมาเผยแพร่อีกคงเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจเช่นเดิม
จึงได้ตัดสินใจนำมาพิมพ์เผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง

การพิมพ์คราวนี้ ทำในนามขององค์กรกุศล
สององค์กรที่รับผิดชอบอยู่ คือ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

**และกองทุนไตรรัตนานุภาพ เพื่อการศึกษา
การเผยแพร่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธ
ศาสนา**

ส่วนที่พิมพ์ในนามของ**ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธ
ศาสนาแห่งประเทศไทย** เน้นไปที่การจำหน่ายด้วยราคา
เผยแพร่ เพื่อนำรายได้มาดำเนินงานของศูนย์ฯ ต่อไป

ในขณะที่พิมพ์ในนามของ**กองทุนไตรรัตนานุ-**

ภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแพร่ และพิทักษ์ความมั่นคง
ของพระพุทธศาสนา เน้นไปที่ธรรมทาน ธรรมบรรณา-
การ โดยพร้อมที่รับการส่งเสริมสนับสนุนการทำงาน
ของกองทุนไตรรัตนานุภาพ

เจตน์จำนงในการเผยแพร่ธรรมนั้น เป็นภารกิจ
ของชาวพุทธทุกคน เพียงแต่ว่าใครก็จะสามารถทำได้
มากน้อยแค่ไหนเพียงไร ในลักษณะใด โดยคาดหวัง
ว่างานการเผยแผ่คงเอื้อประโยชน์แก่ท่านที่ได้รับรู้ในรูปใด
ก็ตาม เจตน์จำนง ความคาดหวังในการพิมพ์หนังสือ
เล่มนี้ขององค์กรทั้งสองก็ต้องการเช่นนั้น

ในขั้นของกุศลเจตนาที่แผ่ไปคือขออาราธนาคุณ
พระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาลอภิบาลรักษาให้ท่าน
ผู้ได้รับหนังสือ ให้การสนับสนุนองค์กรกุศลทั้งสอง ได้
รับความสุขความเจริญ มีความมั่งคั่งงอกงามไพบุลย์ในธรรม
อันพระพุทธเจ้าทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้วโดยทั่วกัน
ตลอดกาลนาน เทอญ

โลกทั้งผองเป็นพี่น้องกัน?

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

หากเราจะตั้งคำถามต่อใครก็ตามในโลกนี้ว่า อะไรคือสุดยอดปรารถนาของท่าน ทุกคนแม้จะให้ คำตอบที่ดูเหมือนแตกต่างกัน แต่เมื่อว่าโดยเนื้อหาแล้ว สิ่งที่เขาต้องการในส่วนผลจริง คือ “ความสุข” นั่นเอง เหตุนี้ทางพระพุทธศาสนาจึงกล่าวถึงความต้องการ ของมนุษย์และสัตว์ไว้โดยสรุปว่า

“ทุกชีวิตต้องการความสุขไม่ต้องการความทุกข์”

ใช่แล้ว เป็นความต้องการสั้นๆ แต่ต้องใช้ ความเพียรพยายามอันยาวนาน บางคนแม้จะใช้เวลา อันยาวนานแล้วก็ไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ทำให้เรา พบคนที่บ่นถึงความทุกข์ของตน มากกว่าคนที่บอกว่า เขามีความสุขแล้ว เขาสบายแล้ว ชีวิตของคน สัตว์ โดยมากจึงหมดสิ้นไปด้วยการพยายามวิ่งหนีความทุกข์ แสวงหาความสุขกัน

แม้พระพุทธศาสนาเอง ก็เกิดขึ้นเพราะต้องการ หลีกหนีจากความทุกข์ เพื่อได้สัมผัสความสุขที่แท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม คนที่นับถือพระพุทธศาสนาเองคงมี

ความทุกข์มากกว่าความสุขอยู่นั่นเอง แม้ว่าหลักธรรม
ในทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายที่เด่นชัดของการทำงาน
คือ

“ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้อุชฺชเกษมสถานต์” ก็ตาม
เมื่อเรามองไปที่องค์กรบริหารสูงสุดคือ “รัฐ”
ก็จะพบว่ารัฐทำงานบริหารชาติบ้านเมือง เพื่อนำไปสู่
เป้าหมายเดียวกันกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นการกระทำ
ทุกอย่างของรัฐ ที่มีผู้บริหารเป็น “ธรรมมิกราช” จะมุ่ง
ไปที่

“บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่อาณาประชาราษฎร์”
เป็นสำคัญ แต่ถึงอย่างไร ทุกข์ก็คงมีมากกว่าสุขอยู่
นั่นแหละ เรื่องนี้จึงออกจะเป็นเรื่องแปลกแต่จริง และคง
เป็นเช่นนี้อยู่ตลอดไป ปัญหาสำคัญในการครองชีวิต
ประกอบกิจการงาน บริหารบ้านเมือง และเผยแผ่
พระศาสนาจึงอยู่ที่

“ทำอย่างไรความทุกข์จะลดลงมากหน่อย
ความสุขจะเพิ่มขึ้นมากหน่อย โดยให้อยู่ดีมีสุข
ตามสมควรแก่ฐานะของแต่ละคน”

แน่นอน ไม่ว่าในยุคใดสมัยใด หรือด้วยการ
กระทำของใครก็ตาม ย่อมไม่อาจที่จะให้คนทุกคนมี

ความสุขเสมอเหมือนกันได้ ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ทำ
อย่างไรคนจึงจะได้รับความสุข ความสงบตามสมควรแก่
ฐานะของตนเท่านั้น การทำความเข้าใจในเรื่องนี้ จำเป็น
ต้องหันไปจับหลักการสำคัญคือ “กฎของเหตุผล” ทั้งนี้
เพราะว่า

“สิ่งทั้งหลายล้วนเกิดมาจากเหตุ”

ความสุข ความสงบนั้น เป็นเหตุหรือเป็นผล?

ความสุข ความสงบ เป็นผล ซึ่งจะเกิดขึ้นได้
ก็ด้วยการสร้างเหตุแห่งความสุข ความสงบ ในขณะที่
เดียวกันต้องเว้นเหตุแห่งความทุกข์ความเดือดร้อนด้วย
สิ่งที่ก่อให้เกิดความสับสนคือ ในขณะที่คนบอกว่าตน
ต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ แต่เขากลับทำ
ในทางตรงกันข้าม คือ

“สร้างเหตุความทุกข์ ทอดทิ้งเหตุแห่งความสุข”

เหมือนคนที่เขาบอกให้เดินไปทางขวาแล้วจะถึงที่ที่เขา
ต้องการจะไป แต่เขากลับเดินไปทางซ้ายมือ เมื่อเป็น
เช่นนี้ อย่างไม่รู้ เขาก็ไม่อาจถึงจุดหมายปลายทางที่เขา
ต้องการได้ ไม่ว่าในกาลใด ๆ ก็ตาม

ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร?

เพราะว่าพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ “ย้อนศร”

ทางแห่งความสุข ความสงบนั้นเอง โลกเคยเป็นเช่นนี้ และคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ตราบเท่าที่เขายังบอกว่าต้องการความสุข ความสงบ แต่ในขณะที่เดียวกันกลับยังคงสร้างเหตุแห่งความทุกข์ ความเดือดร้อนอยู่

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ ขณะเสด็จประทับที่ต้นจิกชื่อว่า มุจลินท์ ได้ทอดพระเนตรดูสัตว์โลกผู้แสวงหาความสุข แล้วทรงแสดงความสุขสุดยอด พร้อมทั้งเหตุให้เกิดความสุขไว้ว่า

“สันติเป็นความสุขของผู้ยินดีตามมีตามได้ สัมผัสธรรมด้วยใจตน

การไม่เบียดเบียนกัน คือการระมัดระวังในสัตว์ทั้งหลาย เป็นความสุขในโลก

ความปราศจากความกำหนัด คือก้าวล่วงกามทั้งหลายเสียได้ เป็นความสุขในโลก

การกำจัดอัสมิมานะเสียได้ นั้นแหละเป็นความสุขอย่างยิ่ง”

พระพุทธดำรัสนี้ ทรงแสดงความสุข ความสงบในแง่ที่เป็นกระบวนการของเหตุผล โดยทรงเน้นให้เห็นผลขั้นสุดท้ายคือ “สันติสุข” แต่สันติสุขจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนสามารถคุมใจตนเอง ให้มีความรู้สึกยินดีในทรัพย์สิน

คู่ครอง และประโยชน์ตามที่ตนมีตามที่ตนได้มา การที่
 คนสามารถยินดีเฉพาะในสิ่งที่ตนมีอยู่และได้มา เป็น
 เหตุให้ยุติการเบียดเบียนกันทางกาย ทรัพย์สิน คู่ครอง
 ผลประโยชน์ แต่การที่คนจะทำเช่นนั้นได้ต้องสามารถ
 ครอบงำความอยากที่บังเกิดขึ้นได้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้อง
 สามารถทำใจของตนให้อยู่เหนือความอยากในขั้นรุนแรง
 ที่ทำให้ไปละเมิดสิทธิ หน้าที่ ผลประโยชน์ของกันและ
 กันโดยจะต้องลด ละ สิ่งที่ทรงใช้คำว่า “อัสมิมานะ”
 ออกจากใจให้จงได้ อย่างน้อยที่สุดให้อยู่ในระดับที่ไม่
 เป็นอันตราย เพราะอัสมิมานะเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้
 แต่ละคน จนถึงโลกขาด “สันติสุข” ทั้งๆ ที่มีการเรียก
 ร้องสันติสุขกันตลอดมา จนถึงกับกำหนดเป็นปีสันติภาพ
 สากลแล้ว トラบใดที่อัสมิมานะยังมีอยู่ สันติสุขย่อม
 ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน นอกจากคนจะสามารถ
 ถ่างถอนอัสมิมานะออกไปอย่างน้อยในขั้นบรรเทาได้
 ความสุข ความสงบ จึงจะค่อยๆ เกิดและเพิ่มพูนมาก
 ยิ่งขึ้น

ก่อนอื่น จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งว่า
 “อัสมิมานะ” คืออะไร?

อัสมิมานะ ซึ่งบางครั้งเราเรียกว่า อหังการ

มมังการ คือความรู้สึกว่าเป็นเรา และเป็นของเราจาก
 ความรู้สึกว่าเป็นเรา เป็นของเรานี่เอง นำไปสู่ความคิด
 ชนิดที่เรียกว่า “เป็นเรา เป็นเขา เป็นของเรา ของเขา
 พวกเรา พวกเขา ชาติเรา ชาติเขา ค่ายเรา ค่ายเขา”
 เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความขัดแย้งกันอย่างที่มักพูด
 กันว่า “ผลประโยชน์ขัดกันก็เกิดขึ้น” จากนั้นเราจะพบ
 วงจรใหม่ที่หมุนไปหาความ “วุ่นวายและความทุกข์” ที่
 คนทั่วไปบอกว่าเกลียด แต่กลับพยายามวิ่งเข้าหามัน
 ครั้งแล้วครั้งเล่า เพราะเจ้าความรู้สึกว่า “เป็นเรา เป็น
 เขา” นั้นเอง ผลักดันให้เป็นไป

ถ้ามองวงจรย้อนกลับ หรือการย้อนศรของผู้
 ต้องการ “สันติสุข” เราจะพบว่า เมื่อเกิดความรู้สึก
 เป็นเรา เป็นเขา เป็นของเรา เป็นของเขา ความคิดที่จะ
 เอาของเขามาเป็นของเรา หรือทำลายพวกเขาก็บังเกิด
 ขึ้นตามมาด้วย อันเป็นการทำตนเองให้ตกอยู่ภายใต้
 การบงการของความอยากได้ อยากเป็น อยากมี เมื่อ
 ความอยากรุนแรงมากยิ่งขึ้น ก็จะแสดงออกในรูปของ
 การเบียดเบียน ประทุษร้ายกัน เพื่อเอาของเขามาเป็น
 ของเรา หรือเพื่อทำลายพวกเขา การทำลายการ
 เบียดเบียนนี้จะบังเกิดขึ้นจากจุดย่อยๆ คือใจของคน

แต่ละคนก่อน และเพราะเหตุที่คนมีความรู้สึกว่าเป็นเรา เป็นพวกเรา คนจึงหันมาเกาะกลุ่มกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนและพวกตน หากความรู้สึกเหล่านี้รุนแรงมาก การแสวงหาผลประโยชน์ก็จะแสดงออกในลักษณะยื้อแย่ง ต่อสู้ จนถึงขั้นทำลายล้างกันในลักษณะใครดีใครอยู่ อันเป็นสัญชาตญาณป่า การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ของสัตว์โลกเหล่านี้ ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกออกไปเป็นกลุ่มดังนี้ คือ

๑. มีความเป็นเรา มีความเป็นเขาอย่างรุนแรง พบกันก็ต้องทำลายกัน เช่นเดียวกับผึ้งพอนและงูเห่า สัตว์เล็กกับสัตว์ใหญ่ หรือศัตรูคู่อาฆาตกัน เป็นต้น

๒. มีความเป็นเรา เป็นเขา ลดลงมา แต่เมื่อขัดผลประโยชน์กัน หรือบางครั้งเข้าใจว่าอีกฝ่ายหนึ่ง จะขัดผลประโยชน์ของตน ก็พร้อมที่จะทำลายล้างกัน แย่งชิงกันจนเกิดพฤติกรรมแบบสัตว์ดิรัจฉานขึ้นด้วยการ

“แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่ แย่งคู่กัน พิศวาส แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่” จนพร้อมที่จะทำลายทุกคน ทุกสิ่งที่ขัดขวางความอยากที่จะได้ของตน พฤติกรรมเหล่านี้มีอยู่ทั้งหมู่สัตว์และคนที่ให้ความสำคัญ

แก่ตน กับพวกของตน และปฏิเสธคนอื่นกับพวกของ
คนอื่นในระดับมากบ้าง ระดับกลางๆ บ้าง

๓. มีความรู้สึกเป็นเรา เป็นเขา เป็นพวกเรา
พวกเขาในระดับเคารพสิทธิ ผลประโยชน์ สวัสดิภาพ
ของเขา โดยอาศัยความคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา จาก
พื้นฐานเดิมที่กล่าวแล้ว คือ “ทุกชีวิตต้องการความสุข
ไม่ต้องการความทุกข์” ดังนั้นการกระทำอะไรก็ตามที่
เป็นการ “สร้างทุกข์ ทำลายสุข” ของคนอื่นก็จะงดเว้น
ไม่กระทำ มีความเคารพในสิทธิทางร่างกาย ทรัพย์สิน
คู่ครอง ผลประโยชน์ สวัสดิภาพของกันและกัน ไม่มี
การเบียดเบียนประทุษร้ายกัน ช่วยให้สามารถสร้างสรรค์
ความสุขความสงบให้เกิดขึ้นได้ ตามนัยแห่งพระพุทธ-
ดำรัสที่ตรัสว่า

“การไม่เบียดเบียนกัน คือการสำรวมระวังใน
สัตว์ทั้งหลาย เป็นความสุขในโลก”

๔. มีความรู้สึกเป็นเรา เป็นเขา น้อยลงไปอีก
จนมีความรู้สึกเป็นเรา เป็นพวกเราสูงขึ้น และกระจาย
ออกไปโดยอาศัยจุดยึดเหนี่ยวหลายๆ อย่าง เช่น การ
ยอมรับความเป็นคนของคนอื่นเช่นเดียวกับตน อย่างที่
ท่านแต่งเป็นคำกลอนไว้ว่า

“คนเห็นคนคือคนนั้นแหละคน
 คนเห็นคนมิใช่คนใช่คนไม่
 เกิดเป็นคนต้องเป็นคนทุกคนไป
 จนหรือมีผู้ดีไพร่ไม่พ้นคน”

๕. การยอมรับว่าทุกคนล้วนมาจากแหล่งเดียวกัน เช่นความเชื่อของศาสนาประเภทเทวนิยมทั้งหลาย ความรู้สึกเหล่านี้ถ้าสร้างให้เกิดขึ้นได้จริง ๆ จะสามารถเป็นจุดยึดเหนี่ยวอย่างดีได้ประการหนึ่ง เพราะจะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างพอกพูนเดียวกัน ด้วยเหตุที่มีความรู้สึกว่าตนมาจากแหล่งเดียวกัน ทำนองเดียวกับลูกพ่อแม่เดียวกัน ซึ่งนอกจากจะสามารถเป็นจุดยึดเหนี่ยวให้เว้นจากการเบียดเบียนกันได้แล้ว ยังจะช่วยให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันจนถึงสงเคราะห์กันได้ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้อีกด้วย

๖. มีความรู้สึกว่าเป็นคนบ้านเดียวกัน เป็นญาติกัน เป็นมิตรเป็นสหายกัน จนกระจายออกไปเป็นชาติเดียวกัน มีพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวกัน อยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกัน มีศาสนาเดียวกัน เป็นต้น ทำให้คนอาศัยสายใยแห่งชีวิตแต่ละอย่างดังกล่าวผูกโยงไว้ด้วยกัน แม้บางครั้งจะมีความรู้สึกเห็นแก่ตัวเกิดขึ้น

ก็พร้อมที่จะนึกถึงคนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับตน อันสามารถยับยั้งชั่งใจในกรณีที่ยากจะทำอะไรที่รุนแรงไว้ได้

๗. มีความรู้สึกว่ ทุกชีวิตในโลกนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมเกิด ร่วมแก่ ร่วมเจ็บ ร่วมตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จนเกิดความปรารถนาและการกระทำในลักษณะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ อันมีผลเกื้อกูลเป็นความสุข ความสงบ ทั้งแก่ตนและคนอื่น โดยมีความคิดว่าเราและพวกเราจะได้อะไร จากการกระทำของเรา คนที่มีความคิดระดับนี้ เชื่อว่าดำเนินชีวิตเข้าสู่ “วิถีแห่งบุญ” จะให้ความสำคัญแก่วัตถุสิ่งของต่างๆ น้อยลงมาก จนพร้อมที่จะเสียสละผลประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เพื่อนร่วมโลก คนประเภทนี้เองที่ตระหนักถึงความจริงที่ว่า

“ยศและลาภ หาบไป มิได้แน่
มีเพียงแต่ ต้นทุน บุญกุศล
ทรัพย์สมบัติ ทิ้งไว้ ให้ปวงชน
แม้ร่างตน เขาก็เอา ไปเผาไฟ”

เนื่องจากเขาตระหนักถึงสัจจะแห่งชีวิตที่จะต้องจบลงที่ความตาย รู้ว่าชีวิตเป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอน

อะไร จึงพยายามใช้กาลปัจจุบันให้เป็นประโยชน์แก่ตน และคนอื่น อย่างเต็มความสามารถอันเป็นการปฏิบัติตน ตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก่อนปรินิพพานว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้ทราบไว้ สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำประโยชน์ตนและประโยชน์บุคคลอื่นให้ สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด”

๘. เนื่องจากในแง่ของความจริงแล้ว โลกนี้ไม่มี ทั้งเรา ไม่มีทั้งเขา พระพุทธศาสนาจึงแสดงความจริง อีกชั้นหนึ่งที่คนระดับพระอริยสาวกสามารถสัมผัสได้อย่าง แท้จริง นั่นคือ **ความเป็นอนัตตาแห่งธรรมทั้งหลาย** อันถือว่าใครก็ตามที่เข้าถึงธรรมเหล่านี้อย่างสมบูรณ์ ย่อมไม่มีความรู้สึก ว่า “มีอะไรเป็นของเรา มีใครเป็นเรา และไม่มีอะไรเป็นตัวเป็นตนของเรา” ท่านที่เข้าถึงจุดนี้ จะมองโลกด้วยปัญญา มีความกรุณาอย่างเปี่ยมล้นต่อ ชาวโลกที่ยังหลงผิดเพราะอวิชชา จึงพยายามชี้แจง แนะนำสั่งสอน ให้เขาเข้าถึงความจริงในขั้นใดขั้นหนึ่งซึ่ง อยู่ในวิสัยที่เขาสามารถเข้าถึงได้ อย่างน้อยก็ในขั้นของ “ศีลธรรม” ที่มีการยอมรับ นับถือตนเองและคนอื่น จน มีความสำรวมระวังเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต ทรัพย์สิน

คู่ครอง ผลประโยชน์ของคนอื่น ไม่มีพฤติกรรมอันใดที่เป็น การเบียดเบียนกัน มีความเคารพในสิทธิ หน้าที่ ผลประโยชน์ของกันและกัน ซึ่งสามารถช่วยให้การอยู่ ร่วมกันของคนเหล่านั้น ปราศจากการสร้างเวร ภัย และความทุกข์ให้แก่กันและกัน อันเป็นผลให้คนอยู่ร่วม กันอย่างสันติสุขได้ตามสมควร โดยมีหลักกฎหมาย ศิล ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นหลักในการอยู่ร่วมกันและ ตัดสินความถูก ความผิดของตน พวกตน คนอื่น และ พวกอื่น

สำหรับประเด็นที่จะเน้นกล่าวในที่นี้คือ ประเด็น ที่ ๔ ที่มีความรู้สึกเป็นเรา เป็นเขา ลดลงไปมาก จนมี ความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน โดยอาศัยจุดยึดเหนี่ยว อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ทำให้สามารถเฉลี่ย ผลประโยชน์ ประสานประโยชน์กันได้ สามารถอยู่ร่วม กันบนพื้นฐานแห่งความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ กัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน อันเป็นที่มาของความสามัคคี และความมีเอกภาพ ที่เริ่มต้นจากจุดย่อยๆ คือระหว่าง คนสองคน ครอบครัวจนถึงประเทศชาติ ซึ่งเป็น เป้าหมายร่วมกันเป็นส่วนรวม ความสามัคคีจึงเป็น เครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่

ทุกคนในชาติ จนมีการเรียกร้องต้องการ “ความสามัคคี”
กันมาทุกยุคทุกสมัย

หากจะมีคำถามว่า ความสามัคคี คืออะไร? คง
จะหาคำตอบได้ไม่ยาก เพราะในแง่ของความหมายแล้ว
เป็นความหมายที่เข้าใจง่าย “ความปรองดองกัน ความ
พร้อมเพรียงกัน” แต่ในแง่ของการปฏิบัติกลับเป็นหลัก
ธรรมที่สร้างขึ้นได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย
ที่มีการร้องเพลงชาติ ซึ่งได้เน้นให้เห็นคุณสมบัติพิเศษ
ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ตั้งใจความในเพลงชาติที่
กล่าวไว้แสดงว่า

การที่ประเทศไทยสามารถดำรงรักษาชาติสืบต่อ
กันมาได้ นั่น เพราะอาศัยคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ

“สามัคคี รักสงบ กล้าหาญ และเสียสละ”

ยิ่งไปกว่านั้น เรายังมีการฝึกอบรมคนของเรา
ให้ร้องเพลงสามัคคีชุมนุมกันมาตั้งแต่สมัยที่เป็นนักเรียน
ซึ่งใจความของเพลงก็มีความไพเราะเร้าใจมาก โดย
กล่าวไว้ว่า

“พวกเราเหล่ามาชุมนุม

ต่างกุมใจรักสมัครสมาน

ล้วนมิตรจิตซึ้นบาน

สราญเริงอยู่ทุกผู้ทุกนาม
 (สร้อย) อันความกลมเกลียว-
 กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
 ทุกสิ่งประสงค์จงใจ
 จะเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
 กิจใด ๕ ประสงค์มี
 ร่วมใจภักดีแต่พระจอมสยาม
 พร้อมพริบดั่งมือเดียวยาม
 ยากเย็นเห็นง่ายบ่หน่ายบ่วาง
 ที่หนักก็จักเบาคลาย
 ที่อันตรายก็ขจัดขัดขวาง
 ฉลองพระเดชบ่จาง
 กตเวทิตุณพระกรุณา
 สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ
 จักชูชาติเชิดพระศาสนา
 สยามรัฐจักวัฒนาปรา-
 กฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน.”

แม้จะพยายามปลุกเร้ากันด้วยเพลงชาติ และ
 เพลงสามัคคีชุมนุม แต่ในทุกจุดของสังคมยังคงสร้างได้
 แต่ “การขาดความสามัคคี” ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และ

ทั้งๆ ที่หลายต่อหลายชีวิตต้องได้รับบทเรียนที่แสนเจ็บปวดจากการขาดความสามัคคีทั้งในด้านส่วนตัวของบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับชาติ ศาสนา แต่เหตุการณ์เหล่านั้นหาได้สร้างสำนึกหลาบจำ จนพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ตลอดจนทัศนคติต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติ ให้เหมาะสมขึ้นไม่ ปัญหาจึงคงเป็นปัญหาอยู่ตลอดมา และอาจจะคงอยู่ตลอดไป

อันที่จริงบทเรียนเรื่องความสามัคคีนี้เราสามารถเรียนรู้ได้จากร่างกายของเราเอง ด้วยเหตุที่ร่างกายของแต่ละคนนั้น ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ ที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อินทรีย์” แต่ละส่วนของร่างกายจะทำหน้าที่ตามขอบข่ายความรับผิดชอบของตน เพราะอวัยวะเหล่านั้นเป็นใหญ่ในหน้าที่ของตน เช่น

ตา เป็นใหญ่ในการดูรูป

หู เป็นใหญ่ในการฟังเสียง

จมูก เป็นใหญ่ในการดมกลิ่น

ลิ้น เป็นใหญ่ในการลิ้มรส

กาย เป็นใหญ่ในการรู้เย็น ร้อน อ่อน แข็ง

ใจ เป็นใหญ่ในการรับรู้ เก็บ คิด รู้อารมณ์

ตราบใดที่อวัยวะต่างๆ ยังทำหน้าที่ของตนได้ตาม

ปกติ ไม่มีอวัยวะส่วนใดก้าวก่ายหน้าที่ของอวัยวะอื่น ทั้งไม่มีอวัยวะส่วนใดชำรุดเสียหาย การทำงานของอวัยวะเหล่านั้นก็จะมีลักษณะปรองดองกัน ทำงานประสานสัมพันธ์กัน และเป็นปัจจัยสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความปกติสุขของกายและใจก็จะเกิดขึ้น ในทำนองตรงกันข้าม ถ้าอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหา ทำหน้าที่ของตนได้ไม่เต็มที่ก็จะสร้างความกระทบกระเทือนไปถึงอวัยวะส่วนอื่น ทำให้ความทุกข์เกิดขึ้นทั้งทางกาย และจิตตั้งตัวอย่างที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

สมมติว่า อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายจะไม่ให้ความสำคัญตามหน้าที่แก่อวัยวะส่วนอื่น แต่จะให้ความสำคัญแก่ตนโดยเฉพาะ เช่น เท้าไม่ยอมรับความสำคัญของตา จะขอเดินเองด้วย จะขอดูทางเองด้วย ก็จะทำให้คนนั้นไม่สามารถจะเดินไปได้ตลอดทาง แต่จะประสบความพิบัติในระยะเวลานั้นสั้น หรือบ้านเรือนที่อยู่ร่วมกันในลักษณะภริยาธิปไตย คือภรรยาเป็นใหญ่ครอบงำหน้าที่ของตนและสามีไว้ทั้งหมด บ้านนั้นก็จะมีหาความสุข ความสงบไม่ได้ สภาพ “บ้านแตก” ก็จะเกิดขึ้นในเวลาไม่นานนัก

ความสามัคคี ที่มีส่วนสร้างความปกติสุขให้

เกิดขึ้นแก่ร่างกาย หรือชีวิตของคนแต่ละคนในลักษณะนี้ เกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ที่รวมกันเข้าเป็นชีวิต ทำหน้าที่ของตนได้ดี ไม่มีส่วนใดบกพร่องโดยแต่ละส่วน ไม่จำเป็นที่จะต้องทำงานด้วยกัน เพียงแต่ได้ทำงานในหน้าที่ของตน และไม่ก้าวก่ายกัน ผลจากการทำหน้าที่ ด้วยดีของแต่ละส่วนในร่างกายนั้นเอง ได้เป็นปัจจัย สนับสนุนให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

“การทำงานตามหน้าที่ เคารพในหน้าที่ของกัน และกัน” จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสามัคคี และนำสันติสุขมาให้ทั้งจุดย่อยๆ คือชีวิต และจุดใหญ่ที่ เริ่มจากคนสองคนขึ้นไป เช่น การอยู่ครองเรือนของสามี ภรรยา เป็นต้น การที่สามีภรรยาจะรักและอยู่ครองเรือน ครองสุขกันได้ตลอดกาลนานนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความ สำนึกถึงหน้าที่ของตน และทำหน้าที่ของตนให้ดี สำหรับ หน้าที่ในส่วนนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงรวมๆ ไว้ในเรื่อง ทิศหกว่า สามีจะต้อง

“ยกย่องนับถือสถานะของภรรยาในฐานะภรรยา
ไม่มีการกระทำการแสดงอะไรในลักษณะดูหมิ่น

ภรรยาของตน

ไม่ประพฤตินอกใจภรรยา

มอบงานในฐานะแม่บ้านให้แก่ภรรยา
ให้ของขวัญ ของฝาก รางวัล ตามสมควรแก่
กาลโอกาส”

เมื่อภรรยาได้รับการเอาใจใส่ ให้ความสำคัญจาก
สามีอย่างนี้แล้ว ย่อมทำงานในหน้าที่ของตน อันเป็น
การอนุเคราะห์เกื้อกูลต่อสามีด้วย โดย

“จัดการงานในหน้าที่ของตนได้ดี
สงเคราะห์คนข้างเคียงใกล้ชิดของสามีเป็นอย่างดี
ไม่ประพฤตินั้นเป็นการนอกใจสามี
รักษาทรัพย์สมบัติที่สามีหาได้มา ไม่ใช่จ่ายให้
สิ้นเปลืองไปโดยไม่จำเป็น

ขยันในกิจการงานอันเป็นหน้าที่ของตน”

ด้วยการทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายด้วยดีเช่นนี้
การครองเรือน ครองสุขภายในครอบครัวก็จะเกิดขึ้น
บ้านของสามีภรรยาคุณนั้นก็จะเป็นสวรรค์วิมาน สามีภรรยา
ก็จะเป็นเหมือนเทพบุตร เทพธิดาอยู่บนวิมาน ความสุข
ความสงบ ในชีวิตการครองเรือนก็จะบังเกิดขึ้น

การยอมรับนับถือสถานะและหน้าที่ของกันและ
กัน เป็นการสำคัญในการสร้างสรรค์ความสามัคคี จาก
ตัวอย่างที่กล่าวมานี้ กระจายออกไปจนถึงชาติ ศาสนา

อันเป็นส่วนรวม ครอบงำที่คนภายในชาติ ศาสนา ครอบงำถึงหน้าที่ของตน และเคารพหน้าที่ของคนอื่น ต่างคนต่างพยายามทำหน้าที่ของตนให้ดี ตามสมควร แก่ฐานะของตน ความสามัคคีธรรมก็จะเกิดขึ้นในชาติ และศาสนา

เมื่อกล่าวถึงหน้าที่ที่เราจะพบว่า คนเรามีหน้าที่ โดยสรุป ๓ หน้าที่หลักด้วยกัน คือ

๑. หน้าที่ในฐานะเป็นประชากรโลก กิจใดที่เป็นประโยชน์แก่สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ก็ให้พยายาม ประพฤติกระทำในสิ่งนั้นๆ อย่างน้อยที่สุดขอเพียงแต่ อย่าทำตนให้เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมที่เป็นสมาชิกอยู่ก็เป็น การดีแล้ว

๒. หน้าที่ในฐานะที่ตนเป็นบุตร ธิดา ของ ครอบครัว ตระกูลวงศ์ ก็พยายามทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่ตระกูลวงศ์ที่เป็นสมาชิกอยู่ อย่างน้อยที่สุดก็ควรเป็น บุตรธิดาประเภทอนุชาตบุตร คือทำหน้าที่สืบต่อรักษา ตระกูลวงศ์ ถ้าใครสามารถทำตนให้เป็นศรีสง่าแก่ ตระกูลวงศ์ได้ ก็จะเป็นอภิชาตบุตรของตระกูล เชิดชู ตระกูลวงศ์ให้เด่นเป็นที่ยอมรับยกย่องของคนทั้งหลาย อย่างที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า

“มีลูกดีเป็นศรีสง่าหน้า
 ญาติวงศ์พงศาพลอยผ่องใส”

๓. หน้าที่ในฐานะที่ตนเป็น คือใครได้รับมอบหมายแต่งตั้งให้มีหน้าที่ มีอำนาจอย่างไร ก็ให้พยายามทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

หน้าที่ในกรณีทั้งสามนี้ ย่อมมีขอบข่ายที่แน่ชัด ถ้าใครมีหน้าที่อย่างไรแล้ว ทำงานให้ดี ในขอบข่ายความรับผิดชอบที่ตนมีต่อสังคม วงศ์ตระกูล และตำแหน่งงานของตน โดยไม่ก้าวก่ายอำนาจหน้าที่ของคนอื่นอยู่ ตราบนั้นการทำงานของคุณคนเหล่านั้นก็จะกลายเป็นการเกื้อกูลกัน นำมาซึ่งความปรองดองกัน ช่วยให้เกิดความสามัคคีในสังคม วงศ์ตระกูล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรของรัฐนั้นๆ

ลักษณะการทำงานตามขอบข่ายความรับผิดชอบ ดังที่ได้กล่าวถึงนั้น อาจกล่าวโดยขยายความได้ดังนี้

หน้าที่ต่อสังคม โลก และหน้าที่ต่อครอบครัว วงศ์ตระกูลนั้นเป็นหน้าที่โดยกำเนิด คือคนจะต้องทำหน้าที่ของตน ตราบเท่าที่ตนยังมีชีวิตอยู่ ส่วนจะทำได้มากหรือน้อยเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่หน้าที่ที่เราได้รับมอบหมายแต่งตั้งให้เป็นนั้น เป็นหน้าที่ซึ่งจะต้องกระทำ

ตลอดเวลา เป็นการทำงานทำนองเดียวกับการเล่นละคร ใครได้รับสมมติให้เป็นตัวแสดงบทอะไร แสดงอย่างไร ขอบข่ายของการแสดงอยู่ที่ไหน จะต้องพยายามตีบท ให้แตก แล้วแสดงบทบาทให้เต็มที่ โดยไม่มีการแสดง นอกบท เมื่อเลิกแสดงก็ต้องรู้ว่าบทที่ถูกกำหนดให้แสดง เลิกแล้ว ไม่พยายามทำตนเป็น “ละครหลงโรง” หาก ปฏิบัติได้เช่นนี้นักแสดงคนนั้นชื่อว่าได้ประสบความสำเร็จ ในการแสดงละครแล้ว

การทำหน้าที่ประเภทที่ ๓ ที่มักมีปัญหา มากเกิดจาก “มือไม่ถึงบทที่ถูกกำหนดให้แสดง ตีบทไม่แตก และเมื่อเลิกแสดงแล้วยังคิดว่าตนยังมีบทบาทที่จะต้อง แสดงอยู่” เป็นต้น คนประเภทนี้จึงมักสร้างความสับสน ให้เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย

การทำหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวมานี้ ดูแล้วไม่น่า จะยากเย็นอะไรนัก แต่ที่เกิดเป็นปัญหาต่างๆ ขึ้นภายใน สังคมนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากความรู้สึก “เป็นเรา เป็นเขา” ที่รุนแรงในแต่ละจุดของหน้าที่ที่ต้องทำนั้นๆ เช่น

ในการทำหน้าที่ต่อครอบครัววงศ์ตระกูล สามิ ภรรยาทะเลาะกัน พี่กับน้องทะเลาะกัน ญาติกับญาติ แยกแยกกัน จนบางครั้งรุนแรงถึงขั้นกลายเป็นสงคราม

ก็มี ดังเช่น สงครามมหาภารตยุทธของอารยันโบราณ ตลอดถึงการแตกแยกในราชวงศ์ต่างๆ สมัยกรุงศรีอยุธยาของไทย จนทำให้สถานะของคนพลิกไปพลิกมา จากเจ้าเป็นไพร่ จากไพร่เป็นเจ้า ถึง ๗ ครั้ง ๕ ราชวงศ์ด้วยกัน กรณีเหล่านี้เกิดขึ้นจากตัวการสำคัญคือ “ความเป็นเรา เป็นเขา ที่รุนแรง” จนถึงขั้นอยากเป็นในฐานะตำแหน่งที่คนอื่นเป็น และเพื่อจะเป็นให้ได้ จึงต้องทำลายคนอื่น เพียงเพื่อให้ตนได้เป็นอย่างที่ยากจะเป็นเท่านั้น

แต่ในประเด็นเดียวกันนี้เอง หากคนมีความคิดในลักษณะประนีประนอมพอสมควร ย่อมจะให้ความสำคัญแก่สังคมที่ทั้งเรา ทั้งเขา ที่เป็นสมาชิกอยู่ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของคนส่วนรวม ซึ่งหมายถึงทั้งเราและเขาต่างก็จะได้ประโยชน์ด้วยกัน ทำให้คนมีความพร้อมที่จะปรองดองกันประสานประโยชน์กัน โดยให้ความสำคัญแก่ชาติบ้านเมืองเป็นหลัก ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนที่จะสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยาง กับพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด สามารถสร้างความรู้สึกเป็นเรา กับพวกเรา ให้เกิดขึ้นได้ ต่างองค์ต่างมุ่งทำงานเพื่อพวกเรา คือ

การทำลายอำนาจขอมสร้างราชธานีไทยขึ้นเป็นอิสระ เพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของชนชาติไทย แม่พ่อขุนผาเมืองจะเข้าเมืองได้ก่อน แต่ทรงอนุสรณ์เห็นว่า ซายาของท่านเป็นขอม ถ้าจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินเสียเอง คงสร้างความเป็น “ชาติของเรา” ได้ยาก จึงมอบ ราชสมบัติให้พ่อขุนบางกลางท่าวขึ้นเป็นกษัตริย์ เพราะ พระนางเสืองเป็นน้องของท่าน ทำให้ราชวงศ์พระร่วง เริ่มจากไทยแท้สามารถกระชับความเป็นพวกเดียวกัน ให้มั่นคง ผลประโยชน์ร่วมกันที่ทั้งสองท่านได้รับ คือ **สามารถช่วยกันสร้างชาติ สถาปนาราชวงศ์** ให้คนไทยได้ปกครองไทยตั้งแต่สมัยนั้นจนถึงปัจจุบัน ประเด็น สำคัญในเรื่องนี้คือ จิตสำนึกที่ว่าแต่ละคนเป็นพวก เดียวกัน ทำงานอย่างมีเป้าหมายเดียวกัน จึงเกิด ความปรองดองกัน เมื่อยอมรับนับถือกันได้เช่นนี้

ปัญหาเรื่องใครจะเป็นอะไรย่อมมีความสำคัญ น้อยกว่า

สำคัญที่ว่าใครเป็นแล้วชาติบ้านเมืองจะได้อะไร เมื่อแต่ละคนมีเป้าหมายที่ชาติบ้านเมืองก็จะมอง ที่ความก้าวหน้า ความมั่นคงที่ชาติบ้านเมืองจะได้ นั่น เพราะเมื่อชาติบ้านเมืองได้รับ ทุกคนในเมืองก็ได้รับ

ร่วมกัน การแก่งแย่งชิงดีกันจึงไม่เกิดขึ้น จะมีก็แต่เมื่อ
 พวกเราคนหนึ่งเป็น พวกเราอีกจำนวนมากก็ให้การ
 สนับสนุน

“งานใหญ่ขนาดสร้างชาติบ้านเมือง จึงเกิดขึ้น
 ได้เพราะความสามัคคี ประองตองกันด้วยการยอมรับ
 นับถือว่า เราเป็นพวกเดียวกันเป็นประการสำคัญ”

แต่จากด้านหนึ่งของโฉมหน้าประวัติศาสตร์
 ของชาติในการเสียกรุงทั้งสองครั้ง ปรากฏว่าได้มีการแย่ง
 ราชสมบัติ การทำลายราชวงศ์ขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา
 ทั้งนี้เกิดมาจากการไม่ยอมรับนับถือว่าเป็นพวกเดียวกัน
 หรือลงเรือลำเดียวกัน ควรจะร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน แต่
 กลับมีความรู้สึกเป็นเรา เป็นเขารุนแรง แม้ในยามที่
 เรียกได้ว่า “หน้าสัว หน้าชวาน”

จนสุดท้ายจึงจบลงด้วยการสร้างประวัติศาสตร์
 แห่งความอัปยศอดสู

เป็นตราบาปไว้ในประวัติศาสตร์ของชาติ

คนเป็นจำนวนมากกลับแพ้แก่คนจำนวนน้อย

นี่คือโทษของการแตกความสามัคคีที่สืบเนื่อง

มาจากความรู้สึกเป็นเราเป็นเขารุนแรงเกินไป

คนมากกลับกลายเป็นคนน้อย งานเล็กกลายเป็น

เป็นงานใหญ่ คีกล็กกลายเป็นคีกลใหญ่ เรื่องควรชนะ
 กลับแพ้ยิ่งงานใหญ่อิ่งเล็กพูดกัน เพราะทำไม่ได้
 อันที่จริงโครงสร้างของพฤติกรรมคราวกรุงแตกเป็น
 โครงสร้างเดียวกับเรื่อง “นกกระจาบที่ติดตาข่ายของ
 นายพราน” ที่คนโบราณนำมาสอนลูกหลาน แต่ในที่สุด
 ตัวเองกลับเป็นนกกระจาบเสียเอง เรื่องนกกระจาบที่กล่าว
 ถึงนี้ ใช้เป็นอุทาหรณ์สอนใจได้เป็นอย่างดี ใจความ
 โดยสรุปมีดังนี้

“นกกระจาบฝูงหนึ่ง ไปกินข้าวในนาของ
 นายพรานซึ่งได้ทำตาข่ายดักไว้ นกเหล่านั้นจึงพร้อมใจ
 กันบินขึ้นเพื่อนำเอาตาข่ายไปแขวนไว้ก่อน แล้วพากัน
 ลงมากินข้าวในนาได้โดยปลอดภัย แต่ต่อมาเกิดทะเลาะ
 กัน ต่างตัวต่างอวดดีว่า ตนเป็นคนนำตาข่ายของนาย
 พรานไปแขวนได้ ทุกตัวก็พูดในทำนองเดียวกัน ทั้งที่
 เมื่อก่อนนั้นนกเหล่านั้นมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน จึง
 สามารถสร้างเอกภาพแห่งความคิด เอกภาพแห่งกิจกรรม
 นำไปสู่ผลประโยชน์ร่วมกันได้ ครั้นทะเลาะกันเกิดความ
 เป็นเรา เป็นเขารุนแรง เมื่อนกฝูงนั้นไปติด ตาข่ายของ
 นายพราน แทนที่จะช่วยกันทำงานอย่างที่เคยปฏิบัติมา
 กลับเกี่ยงกัน ทำทายเป็น จึงต้องจบชีวิตลง โดยถูก

นายพรานจับไปทอดกรอบกิน”

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างเรื่องนกกระจาบนี้เป็นโครงสร้างเดียวกันกับ “กรุงแตก” ทั้งสองครั้ง แต่ในคราวที่เรามีความรู้สึกเป็นเราเป็นเขาหน่อยลง และมีความรู้สึกเป็นพวกเรามากยิ่งขึ้น เราก็สามารถสร้างชาติ นำพาชาติฝ่าฟันอุปสรรคอันตรายมาได้เป็นเวลานาน แม้คนของเราจะน้อย แต่เพราะพลังสามัคคีจึงทำให้แลดูเหมือนคนมาก

งานใหญ่ก็กลายเป็นงานเล็ก

งานเล็กกลายเป็นงานสบาย ๆ

ตัวอย่างที่ชัดเจน คือการกู้ชาติของพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงใช้เวลาน้อย คนน้อยแต่สามารถเอาชนะคนมากได้ ถ้าเราจะถามว่า อะไรคือสาเหตุใหญ่ในการกู้ชาติสำเร็จ เราจะพบว่านั่นคือผลของสามัคคีธรรมที่อาศัยฐานของความคิดเป็นพวกเดียวกันในลักษณะที่ “ร่วมเป็นร่วมตาย” ซึ่งหมายความว่า ในขณะที่แต่ละท่านได้ตัดความรู้สึกเป็นเราเป็นเขาออกไปได้ คงเหลือแต่พวกเราที่จะต้องร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เป็นความรู้สึกที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “กัลยาณมิตร คือมิตรที่แท้จริง” ที่แสดงออกมาด้วยการ

“มีความรักใคร่ต่อกัน
 ประพฤติกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน
 มีอุปการคุณต่อกัน
 พร้อมทั้งจะเผชิญทั้งทุกข์และสุขร่วมกัน อย่างที่
 พุดกันมากในปัจจุบันว่า

มีสุขรวมเสพ มีทุกข์รวมต้าน”

กลายเป็นพลังบวกอย่างสูง ที่เป็นเหมือนการ
 รวมของแขนงไม้ไผ่ ที่โบราณท่านนำมาสอนนักเรียน
 ความสามัคคีในลักษณะนี้จึงเป็นทั้งความพร้อมเพรียง
 และความปรองดอง เพราะคนมีความปรองดองกันในฐานะ
 ของกัลยาณมิตร ทำให้สามารถมีความพร้อมเพรียงกัน
 ในกิจการต่างๆ ได้

ประเด็นสำคัญในการสร้างความปรองดองจน
 เป็นปัจจัยให้เกิดสามัคคีธรรม อาจสรุปรวมที่การสร้าง

หลักร่วมทางความคิด

หลักร่วมทางกิจกรรม

หลักร่วมทางผลประโยชน์

การสร้างหลักร่วมทางความคิด ทำได้อย่างไร?

การสร้างหลักร่วมทางความคิด คือ จะต้อง
 พยายามลดละความรู้สึกเป็นเราเป็นเขาที่รุนแรงดังกล่าว

แล้ว อย่างน้อยให้มาอยู่ในจุดที่มีความรู้สึกว่า “เรากับพวกเรา” ที่อาศัยสายสัมพันธ์ ทางถิ่นที่อยู่วงศ์ตระกูลชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ว่า เราเป็นคนในตระกูลเดียวกัน ร่วมแผ่นดินเดียวกัน เป็นชนชาติเดียวกัน มีองค์ประมุขพระองค์เดียวกัน นับถือพระศาสนาเดียวกัน หลักยึดเหนี่ยวทางใจที่อาจเป็นสายสัมพันธ์ อาจจะไม่ครบทุกอย่าง แต่ถ้ามีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระองค์เดียวกันได้จะกลายเป็นหลักยึดที่สำคัญมาก หากจำเป็นต้องขาดไปบางอย่าง แต่ถ้านับถือศาสนาเดียวกัน มีอุดมการณ์เดียวกัน จะสามารถสร้างสรรค์ความรู้สึกผูกพันฉันมิตรได้ ดังที่สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) นิพนธ์ไว้ว่า

“ศาสนาเป็นเครื่องรังใจคนผู้นับถือ ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าชาติใด พลเมืองทั้งประเทศ นับถือศาสนาเดียวกัน ชาตินั้นก็นับว่ามีกำลังใจมั่นคงเป็นอันเดียวกัน เพราะมีวัตถุประสงค์ที่นับถืออันเดียวกัน นี่แสดงว่าศาสนาเป็นเครื่องคุมสามัคคีของชาติไว้

ผู้ร่วมชาติ ร่วมศาสนาเดียวกัน ย่อมสนิทสนมกลมเกลียวกันด้วยดี ถ้าร่วมชาติ แต่ต่างศาสนา ย่อมพาให้เห็นห่าง ไม่สนิทสนมกลมเกลียวกัน

ข้อนี้ทำให้เสียการสมาคม และการไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

ในกรณีของการสร้างความพร้อมเพรียงสำหรับสังคมไทย ซึ่งจะเป็นใครก็ตาม จิตสำนึกเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และตัวกำหนดจิตสำนึกที่สามารถผนึกพลังความคิดของตนได้ก็คือ **เรื่องศาสนา ลัทธิ อุดมการณ์** ที่ร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างหลักร่วมทางความคิด เหตุนี้สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) จึงได้นิพนธ์ไว้อีกตอนหนึ่งว่า

“ชาติไทย ประเทศสยามของเรา มีศาสนาพุทธเป็นหลักใหญ่ มีพลเมืองนับถือมากที่สุด ตามรัฐธรรมนูญระบุไว้ว่า ‘พระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระประมุขของชาติ ต้องเป็นพุทธมามกะ’ การทำพิธีกรรมในทางศาสนาของทางราชการ เช่น พระราชพิธี หรือมงคลพิธีต่างๆ ไป ย่อมต้องปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้แสดงว่า ประเทศสยามรับรองศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ พวกเราเหล่าพุทธศาสนิกชนควรจะปลื้มใจอย่างยิ่งในเรื่องนี้ เพราะชนบทรรมนิยมอันดีเป็นประเพณีของเรา เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก พระพุทธศาสนาเป็นที่นับถือสักการะ

เคารพ คู่ชาติของเรามาแต่ดีกดำบรรพ์ บ้านเมืองของเรา
สงบสุขเพราะอาณาภาพแห่งพระพุทธศาสนาคุ้มครอง

ถ้าเรายังมั่นคงในศาสนาของเราเพียงใดความเป็น
ชาติไทยของเราจักมั่นคงอยู่เพียงนั้น

เพราะฉะนั้น เราต้องพร้อมใจช่วยกันรักษาช่วย
กันบำรุงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแดนเกิดแห่งคุณธรรม
และสันติสุขของพลเมือง และเป็นเครื่องผูกสามัคคีธรรม
ของประชาชาติ”

หลักร่วมทางความคิด อันเป็นปัจจัยให้เกิด
ความสามัคคี จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้สึกว่าเราเป็น
พวกเดียวกัน แต่การจะรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันจะต้อง
มีสายใยที่สำคัญหลาย ๆ สาย โดยเฉพาะสายใหญ่
คือ “ความรู้สึกว่าเราเป็นพี่น้องกัน เป็นเพื่อนกัน ร่วม
สำนัก สถาบันเดียวกัน จนถึงขั้นนำไปสู่ความรู้สึกว่า
เราเป็นคนชาติเดียวกัน อยู่ในแผ่นดินเดียวกัน มีองค์-
พระประมุขหรือหัวหน้าคนเดียวกันที่สำคัญคือมีศาสนา
ลัทธิ หรืออุดมการณ์เดียวกัน”

หลักร่วมทางความคิดเหล่านี้สรุปลงที่ ชาติ
ศาสนา และองค์พระประมุขเดียวกัน ซึ่งจะช่วยสร้าง
ความปรองดอง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความรู้สึก

เป็นพวกเดียวกันนี้ มีขอบข่ายที่จะสร้างความปรองดอง ความพร้อมเพรียงกัน โดยมีความสำคัญที่ลดหลั่นกัน ตามลำดับ ดังนี้

๑. **ความรู้สึกว่าเป็นชาติเดียวกัน** สามารถสร้างสัมพันธไมตรีเฉพาะคนชาติเดียวกันเท่านั้น แต่ประเทศทั้งหลายทั่วโลก ไม่มีประเทศใดที่มีคนอาศัยอยู่เพียงชาติใดชาติหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นความรู้สึกเป็นชาติเดียวกัน จึงสร้างปัญหาได้เสมอแม้ว่าคนไทยชาติจะสามัคคีกัน แต่อาจจะไปแตกแยกกับคนกลุ่มน้อยซึ่งอยู่ในประเทศเดียวกัน แต่เป็นคนละชาติกันได้ ทั้งพร้อมที่จะสร้างความแตกแยกด้วย เนื่องจากผลประโยชน์ขัดกัน ในหลาย ๆ ด้าน

๒. **ความรู้สึกว่าเรามีองค์พระประมุข ประธาน หรือหัวหน้าคนเดียวกัน** ทำให้สามารถผนึกกำลังของคนภายในประเทศใดประเทศหนึ่งไว้ได้ ด้วยการสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน แต่ก็สามารถสร้างได้เฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น ยิ่งถ้าเกิดมีหัวหน้าคนละคนกันแล้ว ความยุ่งยากก็จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ และในประเทศไทยบางสมัย

๓. **ความรู้สึกว่าเรามีศาสนา ลัทธิ อุดม-**

การณ์เดียวกัน จัดเป็นความรู้สึกที่มีอิทธิพลสูงทั้งด้านบวกและด้านลบ เพราะศาสนาระดับศาสนาโลก คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม นั้นมีคนนับถือกันในหลาย ๆ ประเทศ คนเหล่านั้นอาจจะแตกต่างกันทางด้านชาติ ประมุข แต่ก็สามารถเป็นพวกเดียวกันได้ เพราะมีความรู้สึกว่าจะแต่ละคน**นับถือศาสนาเดียวกัน มีพระศาสดาพระองค์เดียวกัน** ช่วยให้ปรองดองพร้อมเพรียงช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ ด้วยอาศัยความผูกพันทางศาสนา นอกจากนั้นในด้านลัทธิ อุดมการณ์ เช่น ลัทธิคอมมิวนิสต์ ประชาธิปไตย อุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ก็สามารถผนึกคนหลาย ๆ ชาติ หลาย ๆ ประมุขให้รวมเข้าเป็นพวกเดียวกันได้มากเช่นกัน แต่มักจะมี ความขัดแย้งกันในด้านผลประโยชน์ เพราะไม่ได้เน้นไป ในด้านพัฒนาการทางจิต

อย่างไรก็ตาม หลักร่วมทางความคิดที่อาศัยจุดยึดเหนี่ยวทั้ง ๓ ประการนี้ เมื่อสามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว สามารถนำไปสู่การทำลายก็ได้ สร้างสรรค์ก็ได้ แต่ผลทางบวกและลบนั้น จะเกิดจาก **ลัทธิ ศาสนา อุดมการณ์** เป็นหลักสำคัญ มีตัวอย่างให้พิสูจน์ได้ทุกยุคทุกสมัย สำหรับประเด็นที่ปรารถนาที่

จะเน้นในที่นี้คือความรู้สึกว่า

“ชาวไทยเราทุกคน นับถือพระพุทธศาสนา
ด้วยกัน มีพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวกัน มีสายเลือด
ของความเป็นคนไทยด้วยกัน”

เมื่อสามารถสร้างความรู้สึกร่วมทางความคิดได้
ในลักษณะนี้แล้ว สามารถแสดงออกมาในทางกาย วาจา
ได้ นั่นคือการดำเนินตนไปตามหลักของสาราณียธรรม
ที่สำคัญในตอนต้นคือ สามารถสร้างหลักที่สำนวนบาลี
ท่านใช้คำว่า

“ศีลสามัญญตา ความเป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัย
ศีลอันเดียวกัน

ทิวฐีสามัญญตา ความคิดเห็นลงรอยกัน
สามารถประสานประโยชน์กันได้ มีจุดกลางทางความคิด
ร่วมกันได้”

ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร?

เพราะว่าความแตกแยกในสังคมมนุษย์เรานั้น
ไม่ว่าในยุคใดสมัยใด และในระดับใด จะเกิดจากปัจจัย
สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. **ความขัดแย้งกันเพราะกาม** คือสิ่งที่คน
ใคร่ปรารถนา พอใจ หรือพูดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ “ผล

ประโยชน์ขัดกัน” หมายความว่ามีความต้องการในของ
 สิ่งเดียวกัน ต่างคนต่างอยากได้ จนไม่อาจประนีประนอม
 กันได้ ในที่สุดแม้คนที่รักกันก็อาจแตกแยกกัน ความ
 แตกแยกในระดับนี้อาจจะเริ่มจากสามีกับภรรยา จนถึง
 ประเทศต่อประเทศ ค่ายต่อค่าย และพร้อมที่จะกลายเป็น
 สงครามโลกได้ หากมองย้อนกลับไป สงครามใน
 ยุคต่าง ๆ จะเห็นความจริงข้อนี้ได้อย่างชัดเจน และถ้า
 ความขัดแย้งรุนแรงจนไม่อาจลดราวาศอกแก่กันได้ ใน
 ที่สุดก็จบลงโดยไม่มีใครเป็นฝ่ายได้ หรือไม่มีใครชนะจะ
 มีก็แต่ผู้แพ้ พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องความขัดแย้งเพราะ
 กาม ไว้เพื่อเป็นอุทาหรณ์สำหรับคนทั่วไป มีใจความ
 โดยสรุปว่า

“มีโจรกลุ่มหนึ่ง คุ่มพวกไปปล้น ลักขโมยใน
 สถานที่ต่าง ๆ กันเป็นเวลานาน คราวหนึ่งได้พร้อมใจกัน
 ไปปล้นพ่อค้ากองเกวียนกลุ่มหนึ่ง แต่ฝ่ายเจ้าทรัพย์ต่อสู้
 จึงได้รบกัน ในที่สุดโจรเหล่านั้นฆ่าเจ้าทรัพย์ตายหมด
 เมื่อถึงคราวจะแบ่งทรัพย์สมบัติกัน ต่างคนต่างต้องการ
 ได้มาก เพราะมีความรู้สึกว่ามันทำงานมาก เสียงมาก
 ฆ่าเจ้าทรัพย์ได้มากกว่า ในที่สุดไม่อาจปรองดองกันได้
 จึงลงมือรบกัน จนตายเกือบหมด คงเหลืออยู่เพียง ๒ คน

คนทั้งสองจึงใช้วิธีตีสองหน้า โดยขอให้แบ่งกันระหว่าง ๒ คน แต่เพราะเหน็ดเหนื่อยและหิวมาก จึงให้คนหนึ่งไปหาอาหาร อีกคนหนึ่งเฝ้าทรัพย์ไว้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าทั้งสองคนได้ลดความอยากได้ลง เพียงแต่เป็นการแสดงในลักษณะหน้าเนื้อใจเสือเท่านั้น

คนที่ไปซื้ออาหารคิดว่า หลังจากรับประทานอาหารแล้ว จะใส่ยาพิษลงในอาหารที่นำมาให้อีกคนหนึ่ง เมื่อคนนั้นรับประทานอาหารเจือยาพิษตายลง ก็จะเอาทรัพย์เหล่านั้นไปใช้เพียงคนเดียว เมื่อคิดแล้วก็ตกลงใจทำอย่างนั้น ฝ่ายคนที่เฝ้าทรัพย์ก็คิดว่า เมื่อเพื่อนนำอาหารมาจะไปซุ่มอยู่ข้างทาง พอเพื่อนเดินมาเราจะฆ่าให้ตาย และหลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว จะรวบรวมทรัพย์ทั้งหมดนำไปสู่บ้านของตน แต่แล้วในที่สุดคนหนึ่งก็ตายเพราะยาพิษ อีกคนหนึ่งก็ตายเพราะเพื่อนฆ่า ทรัพย์สมบัติก็คงทั้งอยู่ในที่นั้นเอง ปล่อยให้คนเหล่านี้น้อยอแยงกันต่อไป”

ความขัดแย้งในลักษณะนี้ พร้อมทั้งจะกระจายไปจากจุดเล็ก จนถึงจุดใหญ่ โดยมี “วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์” เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความแตกแยก จนถึงขั้นทำลายล้างกันอย่างรุนแรง

๒. ความขัดแย้งในด้านความเห็นไม่ตรงกัน

ปัญหาเหล่านี้เกิดได้จากจุดย่อย คือสามภรรยา เพื่อนกับเพื่อน จนถึงประเทศต่อประเทศ ค่ายต่อค่ายเช่นเดียวกัน และพร้อมที่จะกระจายความขัดแย้งออกไปจนกลายเป็นสงครามโลกได้เหมือนกันตามปกติแล้ว เวลาแตกแยกกันจะผสมผสานกันไปที่ทั้งเรื่อง “ความขัดแย้งกันในด้านผลประโยชน์และความขัดแย้งกันในด้านความเห็น”

“ดังนั้น เรื่องของศาสนา ลัทธิ อุดมการณ์ จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างสามัคคีธรรม เพราะว่า ศาสนา ลัทธิ อุดมการณ์ เป็นสิ่งที่สามารถยึดครองจิตใจคนได้มากเป็นพิเศษ เมื่อคนมีความสำนึกที่อาศัยศาสนา ลัทธิ อุดมการณ์ เป็นตัวยึดเหนี่ยวเช่นนี้ ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันมีความรู้สึกเมตตา และหวังดีต่อกันได้ คนที่มีความรู้สึกเมตตากันจะสามารถสร้างความรู้สึกที่จะเห็นคนที่ตนคิดว่าเป็น ‘พวกเดียวกัน’ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน โดยให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุข ตามสมควรแก่ฐานะของตน เมื่อใจมีเมตตาต่อกันได้ เมตตาจะทำหน้าที่รักษาคุ้มครองใจของคนให้สามารถอยู่ร่วมกันฉันมิตรประเภทที่เรียกว่า กัลยาณมิตร คือมิตรที่แท้จริง” ซึ่ง

พระพุทธเจ้าทรงแสดงลักษณะของมิตรประเภทนี้ไว้ โดยแบ่งออกเป็น ๔ จำพวก ได้แก่

๑. มิตรมีอุปการะ ซึ่งแสดงความอุปการะต่อมิตร ด้วยการ “ป้องกันมิตรผู้ประมาท ป้องกันทรัพย์สมบัติของมิตรผู้ประมาท ยามมีภัยสามารถเป็นที่พึ่งพำนักได้ เมื่อยามมีธุระพร้อมที่จะอุปการะเกินกว่าที่ต้องการได้”

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้ แสดงอาการให้ปรากฏใน ๔ ลักษณะ คือ “ขยายความลับของตนแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อนไว้ไม่ให้แพร่งพรายออกไป ยามเพื่อนประสบความวิบัติก็ไม่ทอดทิ้งกัน บางครั้งแม้ชีวิตก็สามารถสละแทนกันได้”

๓. มิตรแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แสดงอาการให้ปรากฏดังนี้ “ห้ามเพื่อนมิให้ทำความชั่ว แนะนำให้ประพฤติในทางดีงาม ให้ได้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง บอกทางความสุข ความเจริญ สวรรค์ ให้”

๔. มิตรมีความรักใคร่อย่างจริงใจ แสดงตนให้เห็นได้ใน ๔ ลักษณะ คือ “ทุกข์ด้วยกัน สุขด้วยกัน ได้เถียงแทนเพื่อนเมื่อถูกติเตียนในทางที่เกินความจริง รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อนในเรื่องที่เป็นจริง”

คนเรานั้น เมื่อมีความรู้สึกเป็นมิตร จนสามารถ

แสดงความเป็นมิตรที่แท้จริงออกมาได้ โอกาสที่จะมีความเห็นขัดแย้งกันก็เกิดขึ้นได้ยาก แม้จะเกิดขึ้นบ้างในบางโอกาส จะเพราะเหตุใดก็ตาม ความเป็นมิตรกัน ย่อมช่วยให้สามารถประนีประนอมกันได้ ทั้งคนเหล่านั้นก็พร้อมที่จะแสดงออกซึ่งความมี “*หลักร่วมทางความคิด*” ในลักษณะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม และประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ได้

หลักร่วมทางกิจกรรม คืออย่างไร?

หลักร่วมทางกิจกรรมมีความเกี่ยวเนื่องมาจากหลักร่วมทางความคิด เพราะเป็นเหตุเป็นปัจจัยสนับสนุนซึ่งกันและกัน การที่คนสามารถมีหลักร่วมทางกิจกรรมได้ แสดงว่าเขามีหลักร่วมทางความคิดมาก่อน ซึ่งความมีหลักร่วมทางความคิดนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าจริงหรือไม่ เพราะถ้าไม่อาจร่วมกิจกรรมกันได้ ก็แสดงว่าไม่ได้ร่วมหลักความคิดกันจริง จะเข้าใจในทำนองที่เรามักพูดกันว่า

“ปากปราศรัย ใจเชือดคอ

มือถือสาก ปากถือศีล

ปากหวานกันเปรี้ยว” เป็นต้น

ดังนั้น การที่คนจะสามารถร่วมกิจกรรมกันได้ จึงจำเป็นต้องมีหลักร่วมทางความคิดมาก่อน ซึ่งสำนวน

ในปัจจุบันเรามักพูดกันว่า “ทัศนะตรงกัน หรือรสนิยมตรงกัน” นั่นเอง แม้ความเป็นสามมีภรรยา กัน หากขาดการร่วมหลักทางความคิด ก็ไม่อาจจะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข การจะทำงานอะไรก็ตาม จำต้องเริ่มต้นที่ความเห็นตรงกัน เมื่อมีความเห็นร่วมกันแล้ว การร่วมกิจกรรมก็จะแสดงออกในรูปของ

เมตตาทางกาย ทำอะไรก็ทำด้วยความเมตตาต่อกัน มุ่งที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง แก่คนอื่นที่อยู่ในฐานะมิตรสหายของตน อย่างน้อยที่สุดการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันก็จะเป็นไปด้วยความรับผิดชอบตามสมควร แก่หน้าที่ของตนมีความคิดคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อตนเองและคนอื่น ซึ่งเป็นพวกของตน หวังจะให้การทำงานนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์อันมีลักษณะเกื้อกูล และอำนวยความสะดวกแก่ตนเอง พวกของตน สังคมของตน ตลอดจนจนถึงชาติ ศาสนา ของตนในที่สุด

การร่วมกิจกรรม เพื่อผลประโยชน์ดังกล่าวนี้มีคติไทยที่อาศัยคตินิยมและสำนึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ซึ่งพร้อมเพรียงกันทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกัน ได้กล่าวไว้เป็นคำสั้นๆ แต่มีความหมายลึกซึ้งในทางปฏิบัติว่า

“ช่วยกันขนทรายเข้าวัด”

งานขนทรายเข้าวัดนั้นเป็นการร่วมกิจกรรมจากจุดย่อยๆ ของคนที่มีศาสนาเป็นหลักใจอย่างเดียวกัน คนเหล่านั้นไม่ว่าจะอยู่ในส่วนใดของวัด มีอาชีพ ฐานะอย่างไรก็ตาม แต่มีจุดร่วมทางความคิดก็คือ “นับถือศาสนาเดียวกัน มีอุดมการณ์ในการทำงานอย่างเดียวกัน” คนที่เข้ามาร่วมงานกันในลักษณะนี้ต่างคนต่างทำกิจกรรมด้วยเรี่ยวแรง ความเพียรพยายามของตน แล้วทำในสิ่งเดียวกันมีเป้าหมายในการทำงานอย่างเดียวกัน โดยไม่ได้มีความคิดว่า

“เราจะได้อะไรจากการทำงานนี้ คงคิดแต่เพียงว่าวัดของเราจะได้อะไรจากการทำงานนี้ เมื่อแน่ชัดว่าวัดเป็นผู้ได้ เขาในฐานะเป็นพุทธศาสนิกของวัด เขาก็ได้ชื่อว่าทำงานเพื่อวัด และในโอกาสต่อไปเขาก็ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันกับคนเหล่านี้ที่เข้ามาขนทรายเข้าวัดด้วยกัน”

จากจุดเริ่มของการร่วมหลักทางความคิดและร่วมกิจกรรมเล็กๆ นี้อย่างนี้เอง เราจะสามารถอาศัยโครงสร้างนี้ขยายหลักร่วมทางความคิด หลักร่วมทางกิจกรรมทำงานในโครงสร้างนี้ให้มีผลกระจายออกไปจนกลายเป็น

การพร้อมเพรียงกันทำงานเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้เช่นเดียวกัน เพราะการทำงานใหญ่ในลักษณะนั้น ก็คือการทำงานด้วยจิตสำนึกเต็มนั้นเอง เพียงแต่ขยายความคิดและกิจกรรมให้กว้างออกไป แล้วร่วมกิจกรรมกันด้วยความสำนึกที่ว่า

“ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของเราจะได้
อะไร

แทนที่จะคิดว่าเราจะได้อะไร

ซึ่งโดยข้อเท็จจริงเราก็ได้อุญอยู่นั้นเอง เพราะเรา
เป็นประชากรภายในชาติ เป็นศาสนิกในศาสนา เป็น
พสกนิกรของพระมหากษัตริย์” งานเหล่านี้จึงอยู่ใน
โครงสร้างเดียวกับ

“การช่วยกันขนทรายเข้าวัด” ที่กล่าวมาแล้ว

ความสามัคคีปรองดองต่อกัน และทำงานด้วย
จิตสำนึกดังกล่าวนั้น ไม่จำเป็นว่าคนทุกคนต้องทำงานใน
สิ่งเดียวกัน และทำงานด้วยกันเสมอไป เพียงแต่มองไป
ที่ผลซึ่งจะเกิดขึ้นจากการทำงานว่า ผลจากการทำงานนี้
จะเป็นประโยชน์ เกื้อกูล และอำนวยความสะดวกให้แก่
สถาบันหลักทั้ง ๓ ของเราหรือไม่ ถ้าเกิดขึ้นได้ กิจกรรม
ที่แต่ละคนได้ทำลงไป ย่อมอยู่ในฐานะที่ควรแก่การยอมรับ

นับถือ ยกย่อง จากคนดีทั้งหลาย

การร่วมหลักทางความคิด ร่วมกิจกรรมในลักษณะนี้ แม้จะเป็นสิ่งที่ดีแต่กลับยากที่จะทำให้เกิดขึ้น จึงน่าคิดว่าเป็นเพราะอะไร

ประเด็นนี้ ถ้าเราจะอาศัยบทเรียนจากประวัติศาสตร์ และธรรมเนียมจากเรื่องต่างๆ มาอธิบาย เราก็จะพบสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น

ความแตกแยกทางความคิด จนไม่อาจร่วมกิจกรรมกันได้ ดังกรณีของกษัตริย์ลิจจวี ตามเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ ด้านเหตุอันเป็นปัจจัยสำคัญมาจาก “ความระแวง” ทำให้ขาดความเชื่อถือซึ่งกันและกัน แทนที่จะหันหน้าเข้าหากันกลับหันหลังให้กัน และรุนแรงขึ้นโดยลำดับ จนเมื่อถึงคราวที่จะร่วมกิจกรรมกัน ก็ไม่อาจกระทำได้ จึงกลายเป็นประวัติศาสตร์แห่งความอภัยศของราชวงศ์ลิจจวี แต่เป็นบทเรียนอันมีค่าของคนที่มีจิตสำนึกดีงามทั้งหลาย

หรือในกรณีความแตกแยกของนกกระจาบที่ติดตามชายของนายพราน จนต้องกลายเป็นอาหารของนายพรานไปในที่สุด ก็เริ่มจากการทะเลาะกันและให้ **ความสำคัญแก่ตน จนปฏิเสธความสำคัญของฝ่าย**

อื่น เมื่อถึงคราวจะร่วมกิจกรรมกัน ด้วยการนำตาข่ายขึ้นไปแขวนไว้ต้นไม้ก่อนแล้วจึงลงกินข้าวในนา นักกระจำบทั้งฝูงกลับไม่ยอมทำ เพราะต่างชิงดีชิงเด่นกัน สำหรับตัวอย่างในประวัติศาสตร์ก็มีให้เห็นดังเช่น การไม่สามารถร่วมกิจกรรมป้องกันชาติบ้านเมืองของบรรพชนไทยในอดีต จนต้องพ่ายแพ้แก่ข้าศึก ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า ตัวการสำคัญก็อยู่ที่ความสามารถในการร่วมหลักทางความคิด เพราะมีความรู้สึกขัดแย้งกัน ชิงดีชิงเด่นกัน มีความระแวงกัน ต่างคนต่างคิดถึงตนกับพวกของตนในวงแคบๆ

ใครทำอะไรที่ไม่ตรงกับความเห็นของตน แม้จะมีผลเป็นประโยชน์ เกื้อกูล อำนาจความสุขมาสู่ชาติบ้านเมืองอันเป็นส่วนรวมอย่างไรก็ตาม แต่ก็จะถูกอีกฝ่ายหนึ่งถือว่า เป็นความผิดจนอาจกลายเป็นผู้ทรยศ ซึ่งจะต้องถูกทำลายล้าง หรืออย่างน้อยก็ขัดขวาง ซึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากความรู้สึก “ริษยา” กลัวคนอื่นจะได้ดีกว่าตนเท่านั้น แต่ถึงกับทำลาย ผลที่คนซึ่งตนริษยาจะทำต่อชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวม เช่น เหตุการณ์

■ ที่พระยาตากถูกตำหนิ จนเกือบถูกประหารชีวิต เพียงเพราะใช้ปืนใหญ่ยิงพม่าข้าศึกเท่านั้น นั่นคือ

อะไร? คือ “การขัดขวางคน ทำลายคนที่รักและหวังดี ต่อชาติ แต่กลับเปิดโอกาสให้คนที่ศัตรูต่อชาติ”

■ หรือกรณีที่ไม่ยอมให้การสนับสนุนชาวบ้าน บางระจันที่ขอปืนใหญ่ไปต่อสู้กับศัตรูของประเทศ ทำให้ ชาวบ้านบางระจันต้องล้มตายไปอย่างไม่คุ้มค่าแก่การที่ ควรจะเป็น

จากตัวอย่างเหล่านี้ ถ้าย้อนกลับไปมองสาเหตุ ใหญ่สองด้านที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่า

“อัสมีมานะ คือความรู้สึกเป็นเราเป็นเขารุนแรง มากเกินไป เช่น กษัตริย์ลิจฉวีและบรรพชนไทย เป็นต้น ทั้งๆ ที่น่าจะมีจุดที่จะร่วมหลักทางความคิดกันได้ เพราะ มีจุดยึดเหนี่ยวที่สำคัญคือชาติเดียวกัน ศาสนาเดียวกัน ประมุของค์เดียวกันอยู่ในประเทศเดียวกัน น่าจะพร้อมที่ จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้” แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น ย่อม แสดงว่า

ความรู้สึกเป็นเราเป็นเขา มีความเข้มข้นสูง มาก แม้จะมีจุดยึดเหนี่ยวทางใจ ที่อาศัยสถาบันหลัก ดังกล่าว แต่ก็มีความเข้มข้นต่ำ ความเห็นแก่ตัว แก่พวก ความริษยา หวาดระแวงจึงครอบงำความคิดเหมือนกับ น้ำขุ่นมีปริมาณมากกว่าน้ำใส แทนที่จะทำให้น้ำนั้นใส

ดื่มกินได้ กลับดื่มไม่ได้ คนในสังคมที่มีสภาพจิตตั้งกล่าว
จะร่วมกิจกรรมกันได้ ถ้าเขาสามารถหาคำตอบได้ว่า

**ทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร ทำแล้วเราจะได้อะไร
หรือจะได้เป็นอะไร** แต่จะไม่สามารถร่วมกิจกรรมใน
ลักษณะที่มีคำถามว่า

**ทำอะไร? ทำไปเพื่ออะไร? ทำไปแล้วชาติ
บ้านเมืองจะได้อะไร? พระศาสนาจะได้อะไร? สถาบัน
พระมหากษัตริย์จะได้อะไร?**

เมื่อไม่มีความคิดที่จะตอบคำถามข้างบนนี้ การ
ทำงานจึงมองที่สิ่งซึ่งตน พวกตนจะได้รับ จากนั้นความ
เห็นแก่ตัว พวกของตัว ก็จะผลักดันให้ออกมาในรูปของ
การพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้พวกของตนได้ พวกของ
ตนมี พวกของตนเป็น นั่นคือ

“ความคิดที่จะเอาตัวและพวกของตัวให้รอดอัน
เป็นสุดยอดของคนแล้ว

แต่ตอนสุดท้ายของคนพวกนี้มักจะจบลงที่เอา
ตัวไม่รอด

เพราะคนเราเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์

ถ้าสถาบันอยู่ไม่ได้ คนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันจะ

อยู่ได้อย่างไร”

ตัวอย่างเหล่านี้สามารถดูได้จากพวกที่ได้ชื่อว่า “สิ้นชาติ” ซึ่งมีให้เห็นอยู่ทุกยุคทุกสมัย แต่เราไม่ค่อยคิดที่จะนำพฤติกรรมของคนเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนเพื่อสำรวจระวังไม่ให้เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองของเรา เหตุนี้เองจึงมีคนเป็นอันมากที่กว่าจะสำนึกได้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ก็สายไปแล้ว เข้าทำนองคติไทยที่กล่าวไว้ว่า “ชวดแล้วจะโศกา อนิจจาเราช้าไป” นั่นเอง

หลักร่วมทางผลประโยชน์ ช่วยให้เกิดความสามัคคีได้จริงหรือ?

“ผลประโยชน์” ออกจะเป็นปัญหาใหญ่มาก เพราะว่าการทะเลาะวิวาทกัน จนกลายเป็นสงครามในที่สุดนั้น นอกจากเรื่องของ “ความขัดแย้งกันในด้านความเห็นแล้ว ความขัดแย้งกันในด้านผลประโยชน์ที่เรา มักใช้คำว่า ผลประโยชน์ขัดกัน ก็มีบทบาทสำคัญมากเช่นกัน สำหรับในระดับสามัญชนแล้ว ความขัดแย้งด้วยผลประโยชน์มักจะมี ความรุนแรงมากกว่าความขัดแย้งกันด้านความเห็น” อย่างที่เราพูดกันว่า ทรัพย์ อำนาจ สตรี มักจะนำไปสู่ความแตกแยก ความรุนแรง

“คนมีอำนาจ กับคนที่ร่ำรวย” จะไม่ทราบว่ามีใคร

คือมิตรแท้หรือศัตรูในรูปมิตร เพราะคนที่เข้ามาเป็นพวก กับคนรวยและคนที่มีอำนาจ ก็ด้วยพิจารณาเห็นแล้วว่า คนรวยและคนมีอำนาจนั้น สามารถให้ประโยชน์แก่คนที่ แวดล้อมได้ และไม่ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นมิตรหรือเป็นศัตรู ในร่างมิตรก็ตาม โดยเฉพาะพวกศัตรูในร่างมิตร จะไม่ แสดงความเป็นศัตรูให้ปรากฏ แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยในเรื่อง อะไรก็ตาม ตราบเท่าที่เขายังได้ประโยชน์อยู่ เขาพร้อม ที่จะคล้อยตามตลอดไป ที่จริงคนประเภทนี้คือคนที่ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “บาปมิตร คือมิตรเลว นั่นเอง” โดยเฉพาะคนประเภทหัวประจบ เขาพร้อมที่จะทำหน้าที่ “ขุนพลอยพยัก” ตลอดไป ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดง ลักษณะไว้ว่า คนประเภทนี้จะแสดงอาการออกมาด้วย การ

“ทำชั่วก็คล้อยตาม ทำดีก็คล้อยตาม ต่อหน้า สรรเสริญ ลับหลังนินทา”

ตราบเท่าที่เขายังได้ผลประโยชน์จากคนรวยและ คนมีอำนาจ แต่ถ้าวันใดก็ตามที่เขาไม่ได้สิ่งที่เขาต้องการ “ลาย” ที่แท้จริงของเขาจะปรากฏทันที ประวัติศาสตร์ ได้สอนให้เรารู้และเข้าใจคนสองประเภทดังกล่าวว่า ต้อง ประสบความพิบัติเพราะคนใกล้ชิดของตน ที่มาในรูปของ

มิตรเพราะมีเหยื่อ คือผลประโยชน์เป็นเครื่องล่อ และ
 หล่อเลี้ยงไว้ เหตุการณ์เหล่านี้มีเกิดขึ้นให้พบเห็นได้ทุก
 ส่วนของโลก เคยมีมามากแล้วในอดีต ทั้งกำลังมีอยู่ใน
 ปัจจุบัน และจะเป็นเช่นนั้นแม้ในอนาคต

ดังนั้น เมื่อมองไปที่กลุ่มคนเป็นหลัก พระพุทธเจ้า
 จึงทรงแสดงสาเหตุแห่งความแตกสามัคคีไว้ว่า “นักปราชญ์
 ทะเลาะกันเพราะความเห็น ชาวบ้านทะเลาะกันเพราะ
 กาม หรือผลประโยชน์”

สำหรับคนไทยนั้น สมเด็จพระยาจ่าง-
 ราชานุภาพ ทรงแสดงคุณลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์
 เฉพาะไว้ ๓ ประการ คือ

■ มีความรักอิสรภาพและเอกราชของชาติ

■ ปราศจากวิหิงสา คือไม่นิยมความรุนแรง
 และการเบียดเบียนกัน

■ เป็นชนชาติที่ฉลาดในการประสานผล
 ประโยชน์

ซึ่งถ้ามองในแง่ภาพรวมๆ แล้วจะพบว่า เป็น
 เช่นนั้นจริงๆ แต่ถ้ามองให้ลึกลงไปจะพบว่า คุณสมบัติ
 เหล่านี้ส่วนหนึ่ง สามารถดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ปกติ
 เท่านั้น หากเกิดวิกฤติการณ์ทางอารมณ์ ทางสังคม

ทางการเมือง เป็นต้น บางครั้งเราก็ไม่อาจรักษาอะไรไว้
ได้เลยแม้สักอย่างเดียว

ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร?

คงตอบได้ไม่ยาก เพราะเราเคยเบียดเบียนกันเอง
จนไม่อาจประสานประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมือง จนเคย
สูญเสียแม้แต่เอกราชที่แสนรักแสนหวงแหน ถ้าจะเปรียบ
คุณสมบัติเหล่านี้สำหรับคนบางพวกจะพบว่า เหมือน
แก้วน้ำที่โฆษณาว่าตกไม่แตก โดยทดลองโยนให้ดูจาก
ที่ต่ำๆ ลงไปบนพื้นอ่อนๆ คนจึงเห็นว่าแก้วนั้นไม่แตก
เมื่อไปโยนจากที่สูงลงบนพื้นแข็งๆ กลับแตกทุกราวไป

ทำอย่างไรเราจึงจะสามารถนำคุณสมบัติเหล่านี้
มาเป็นเอกลักษณ์พิเศษประจำชาติ จนสามารถพิสูจน์ได้
ทุกสถานการณ์เล่า?

ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว คุณสมบัติพิเศษทั้ง
๓ ประการนี้ เป็นคุณสมบัติโดยสายเลือดที่สืบสันดาน
กันมาจากอดีตกาลอันยาวนาน แต่เพราะเหตุปัจจัยในด้าน
ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกเปลี่ยนแปลงไป ทำให้
คุณสมบัติเหล่านี้จางไปบ้างในบางคน บางสมัย ทั้งอาจ
จะเป็นเพราะ

๑. ขาดการปลูกฝังเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากไปนิยมความคิดวิถีชีวิต ปรัชญาของชาติอื่น
ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป

๒. การได้รับเชื้อของความเป็นเรา เป็นเขา
จากคนและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่มากจนกลายเป็น
เป็นพิษเป็นภัยอย่างที่พบเห็นกัน จนผลักดันให้ความรู้สึก
ว่าเป็นเรา เป็นพวกเราก่อนกำลังลง ไม่อาจสำแดงอาการ
ออกมาทางกาย ทางวาจา จนสามารถร่วมกิจกรรมกันได้

**๓. การจัดการศึกษาของไทย ที่อาศัยปรัชญา
การศึกษาของฝรั่ง** ซึ่งมีพื้นฐานความเป็นเราเป็นเขาสูง
มีความรังเกียจผิว และคนที่ไม่นับถือศาสนาเดียวกัน ว่า
เป็นคนนอกกริต พวกชาตาน ทำให้มุ่งเน้นไปในทางแบ่ง
เป็นสี แบ่งเป็นพวก เป็นรุ่น เป็นเหล่า จนเกาะติดอยู่
กับสภาพเหล่านั้น แล้วสำแดงออกมาเป็นการถือสี ถือ
พวก ถือรุ่น ถือเหล่า อันเป็นการเพิ่มความเป็นเรา
เป็นเขาให้มากขึ้น

**๔. ขาดแบบอย่างที่ดีในการทำงานด้วย
ความเสียสละ** เพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติทั้ง ๓ ประการ
ข้างต้น สื่อในการศึกษาเรือนนอกสถาบันการศึกษา
มักแสดงออกมาในรูปการสร้างความเป็นเรา เป็นเขาสูง
อันเป็นการให้เชื่อแก่ความรู้สึกที่กอบปรด้วยอัสมิมานะ

ดังกล่าว

**๕. การที่สังคมต้องแย่งกันกิน แย่งกันทำ
งาน ความสลับซับซ้อนทางสังคม** จนบางคนพูดว่า
ความพิการทางสังคมทำให้ความคิดดิ้นรนเพื่อตนเองอยู่
รอดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมในเมืองใหญ่ๆ แม้
บ้านเรือนใกล้เคียงกัน ก็ไม่รู้จักกัน เพราะมัวคิดแต่เรื่อง
ทำมาหากินของตน ความคิดที่จะเอื้ออาทรต่อกัน จนนำไป
ไปสู่ความเป็นมิตร และพร้อมที่จะร่วมหลักความคิด
ร่วมกิจกรรมกันก็เกิดขึ้นได้ยาก

ทำอย่างไรจึงจะช่วยกันเสริมสร้างหลักร่วมทาง
ผลประโยชน์กันได้?

ประเด็นนี้นอกจากความเพียรพยายามสร้าง
“หลักร่วมทางความคิด หลักร่วมทางกิจกรรม” จน
สามารถปรับความคิด กิจกรรม ให้ออกมาในรูปของ
การกระทำที่ประกอบด้วยเมตตาต่อกันแล้ว การจัดการ
ศึกษาที่มุ่งพัฒนาบุคคลภายในชาติ ให้สามารถบรรเทา
ปัญหาด้าน “ความรู้ ความคิด ความสามารถ และที่
สำคัญคือความประพฤติ ที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น
อย่างปกติสุขได้” ก็เป็นสิ่งสำคัญและถ้าทำได้เช่นนี้
ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาก็จะบรรเทาเบาบางลงไป หลัก

ร่วมทางกิจกรรมนั้น นอกจากการแสดงออกในรูป
เมตตาทางกายแล้ว ยังมีหลักสำคัญอีก ๒ ประการ คือ

ให้แสดงเมตตาทางวาจา ที่ทรงใช้คำว่า เมตตา
วจีกรรม คือจะพูดอะไรกัน ขอให้พูดด้วยเมตตาต่อคน
ต่อกลุ่ม ที่พูดด้วย เพราะเรื่องของวาจานั้น เป็นที่
ยอมรับนับถือกันทั่วไปว่า ปากมีความสำคัญมาก อย่าง
ที่พูดกันว่า

“ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดี
เป็นตรา”

สุดยอดของคนในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นระดับศาสดา
นักปรัชญา มหาบุรุษ ล้วนประสบความสำเร็จอย่างสูง
เพราะใช้ปากไปในทางที่ดี คติไทยเราจึงมีการเน้นความ
สำคัญของปากไว้ทั้งในด้านบวกและด้านลบ เช่น

ปากเป็นเอก	เหมือนเสกมนต์	ให้คนเชื่อ
ฉลาดเหลือ	วาจา	ปรีชาฉาน
จะกล่าวถ้อย	ร้อยคำ	มิรำคาญ
เป็นรากฐาน	เทอดตน	พันลำเค็ญ
เป็นมนุษย์	สุदनियม	เพียงลมปาก
จะได้ยาก	โหยหิว	เพราะชีวหา
หากพูดดี	มีคน	เขาเมตตา

จะพูดจา จงพิเคราะห์ ให้เหมาะสม”

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ชื่อว่า เป็นมนุษยธรรม คือคุณธรรมที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์อย่างแท้จริงนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๑๐ ประการ เรียกว่า กุศลกรรมบถ เป็นข้อปฏิบัติที่มุ่งขจัดการกระทำ พูด คิด ในลักษณะเบียดเบียน ทำลายล้างตนเองและคนอื่น ๑๐ กรณีด้วยกัน คือ

งดเว้นทางกาย ๓ ประการ ได้แก่

■ งดเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียน การประทุษร้ายร่างกายของคน และสัตว์อื่น

■ งดเว้นจากการถือเอาทรัพย์สินของคนอื่น ทั้งที่เคลื่อนที่ได้และเคลื่อนที่ไม่ได้ ในทางไม่ชอบธรรม

■ งดเว้นจากการประพฤตินิดทางประเวณี ในคูครองของกันและกัน

งดเว้นทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่

■ งดเว้นจากการพูดเท็จ หันมาพูดคำสัตย์ คำจริงตามที่ตนได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มา ไม่มี การขยายเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ หรือทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก

■ งดเว้นจากการพูดส่อเสียด หันมาพูดถ้อยคำ

ที่เป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกัน ในกรณีที่เขายังไม่สามัคคีกัน และประสานสามัคคีในกรณีที่เขามีเค้าจะแตกแยก หรือแตกแยกกันแล้ว ตลอดจนกระทั่งสามัคคีในกรณีที่เขาสามัคคีกันแล้ว

■ **งดเว้นจากการพูดคำหยาบ** หันมาพูดคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน สบายหู สบายใจของผู้ฟัง อันเป็นคำพูดที่เปล่งออกมาจากใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา ต่อผู้ฟังเป็นสำคัญ

■ **งดเว้นจากการพูดคำเหลวไหล** ไร้สาระ เพื่อจ้อ หันมาพูดถ้อยคำที่นำไปสู่สาระประโยชน์แก่ผู้ฟัง การพูดได้เช่นนี้คงอาศัยเมตตาต่อคนฟังเป็นประการสำคัญเช่นเดิม และท่านที่จะพูดจะต้องมีความคิดเกิดขึ้นภายในใจก่อนว่า **เราจะพูดอะไร? พูดกับใคร? พูดไปทำไม? พูดไปแล้วคนฟังจะได้ประโยชน์อะไร?**

เมื่อหาคำตอบข้อสุดท้ายได้ เขาจึงจะพูดถ้อยคำเช่นนั้นออกไป ดังนั้นคำพูดในลักษณะที่มีประโยชน์จึงต้องเป็นคำพูดที่มีลักษณะ ไม่เท็จ ไม่ส่อเสียด ไม่หยาบ ดังกล่าวแล้วนั่นเอง

งดเว้นทางใจ ๓ ประการ ได้แก่

■ **ไม่โลภอยากได้ของๆ คนอื่น** แม้จะยังมี

ความโลภอยู่ แต่จะแสวงหาสิ่งที่ตนอยากได้ ให้ได้มา
ในทางที่ชอบธรรม

■ **ไม่พยายามปกป้องร้ายใคร** แม้ใจจะยังมีความ
โกรธ และอาจแสดงความโกรธออกมาในบางโอกาส แต่
ไม่ผูกใจเจ็บจนกลายเป็นผูกโกรธ อาฆาต พยายามต่อ
คนอื่น

■ **มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม**
อันเป็นผลจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แล้วทรงแสดง
ไว้ ความคิดเห็นของตนจะต้องสามารถตรวจสอบได้ว่า
ยุติกัน ลงกัน กับหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้

สำหรับประเด็นที่ยกมาทั้ง ๑๐ ข้อนั้น ต้องการ
ให้เป็นข้อสังเกตว่า กายของคนเราใหญ่โตมาก ยิ่งจิต
ด้วยแล้วเป็นใหญ่ เป็นประธาน เป็นหัวหน้าในการทำ
การพูด การคิด ของคน แต่ทรงแสดงข้อที่ควรเว้นไว้
เพียงอย่างละ ๓ ประการ เท่านั้น ตรงกันข้าม ปาก
เป็นเพียงอวัยวะส่วนหนึ่งของกายเท่านั้น โดยไม่กล่าว
ถึงปัญหาของการที่คนต้องนำอาหารไปเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
ซึ่งเป็นปัญหาหลัก เพียงแต่มองเฉพาะในการเปล่งวาจา
เท่านั้น ปากก็กลับมีเรื่องที่ต้องสำรวจระวังถึง ๔ ประการ
ด้วยกัน

คนที่ประสบความสำเร็จด้านศาสนาก็ดี การเมือง
 ก็นิดี การทหารก็นิดี ตลอดจนถึงนักปรัชญาทั้งหลาย ที่
 บางท่านกลายเป็นชีวิตอมตะ ล้วนประสบความสำเร็จ
 จากการใช้ปากทั้งนั้น ในทำนองเดียวกัน ความพิบัติ
 เดือดร้อน ความแตกแยก จนกลายเป็นสงครามเริ่มจาก
 จุดย่อยๆ จนถึงสงครามระดับโลกก็เกิดจากการใช้ปาก
 ไปในทางปลุกระดมมวลชน เพื่อให้เกิดความกระหึ้น
 กระหือรือ อยากรฆ่า อยากรทำลาย จนในที่สุดได้กลายเป็น
 เป็นสงครามขึ้น ภัยวาระคือปาก จึงกลายเป็นภัยวาระที่มี
 ส่วนทั้งในการสร้างสรรค์ และทำลายความสามัคคีอย่าง
 สำคัญ มีตัวอย่างให้พบเห็นทั้งจากหลักฐานทางประวัติ-
 ศาสตร์ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน
 คดีไทยจึงได้กล่าวเรื่องของปากไว้ทั้งสองด้าน เพื่อให้คน
 ได้ศึกษาพิจารณา จนสามารถใช้ปากในทางสร้างสรรค์ให้
 เกิดความรัก ความสามัคคี และเอกภาพได้ เช่น

“สักวาหวานอื่นมีหมื่นแสน

ไม่เหมือนแม่้นพจมานที่หวานหอม

กลิ่นประเทียบเปรียบดวงพวงพยอม

อาจจะน้อมจิตโน้มด้วยโลมลม

แม่้นล่อลามหยามหยาบไม่ปลาบปลื้ม

จุดที่มอบระพีตต้องเข็ดขม
 ผู้ดีไพร่ไม่ประกอบชอบอารมณ์
 คนฟังลมเมินหน้าระอาเอ๋ย”

เมตตาวาจา คือการพูดด้วยเมตตา จึงเป็น
 อุปการคุณอย่างสำคัญ ในการสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก
 ความสามัคคี เอกภาพอย่างสำคัญ เมื่อคนเราพูดกัน
 ด้วยเมตตากฎมาแล้ว ถ้อยคำที่พูดออกไปจะมีลักษณะ
 เป็นความจริงเป็นธรรม มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะเป็นที่
 ชอบใจของผู้ฟัง หรือแม้บางครั้งคนฟังจะไม่ชอบใจ แต่
 ถ้ามีคุณลักษณะ ๔ ประการ ดังกล่าว ก็เป็นถ้อยคำที่
 บัณฑิตทั้งหลายมีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ท่านพูดกัน

เมตตาที่บุคคลแสดงออกมาทางกาย และวาจา
 นั้นจะต้องมีฐานสำคัญคือใจ ที่ทรงใช้คำว่า เมตตา-
 มโนกรรม คือความรู้สึกที่ประกอบด้วยเมตตา ในคนอื่น
 สัตว์อื่น โดยอาศัยความรู้สึกว่าเกี่ยวข้องกัน ตามนัยที่
 กล่าวมาแล้วในตอนต้น หรือถ้าสามารถคิดในลักษณะที่
 เป็นสากลได้ ย่อมช่วยให้การแสดงออกทาง กาย วาจา
 กระจายออกไปได้ไกลตามที่ท่านสอนให้คิดว่า

“คนเรารักสุขไม่ต้องการความทุกข์ฉันใด แม้
 คนอื่น สัตว์อื่นก็รักสุขไม่ต้องการความทุกข์เช่นเดียวกัน

ฉันทันนั้น” อันเป็นความรู้สึกเมตตาที่แผ่กระจายออกไปตามนัยที่ท่านสอนให้แผ่เมตตา ความว่า

“ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ผู้เป็นเพื่อนทุกข์ ร่วมเกิด ร่วมแก่ ร่วมเจ็บ ร่วมตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จงอย่าเป็นผู้มีเวร อย่าได้มีภัย อย่าได้เบียดเบียน อย่าได้ประทุษร้ายกัน ขอให้ทุกชีวิตมีความสุขในการบริหารตนเถิด”

ถ้าคนสร้างความรู้สึกได้อย่างนี้จริง จนสามารถแสดงออกมาทางกาย ทางวาจาได้จริงๆ ความรัก ความสามัคคี เอกภาพ ก็จะเกิดขึ้นได้ อย่างน้อยที่สุด หากมีการเบียดเบียน การประทุษร้ายกัน ซึ่งแน่นอนเหลือเกินว่า トラบไตที่โลกยังเป็นโลก การเบียดเบียนกัน คงต้องมีอยู่ตลอดไป แต่จะไม่เกิดจากคนที่สามารถสร้างความรู้สึกอันก่อปรด้วยเมตตาทางใจดังกล่าว หากความรู้สึกแนวนี้แพร่กระจายไปได้มาก การเบียดเบียนประทุษร้ายกันก็จะลดลงตามลำดับ จนสามารถเรียกว่าอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในระดับของชาวโลกได้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ความแตกแยกของคนในโลกนั้นมาจากเหตุใหญ่ ๒ ประการ คือ “กามได้แก่ ผลประโยชน์ด้านต่างๆ และทิฐิ คือความคิดเห็นจนถึง

อุดมการณ์ ลัทธิ ศาสนา” แต่เมื่อคนสามารถปรับความคิดเห็น การประพฤติปฏิบัติให้ตรงกัน จนสะท้อนเมตตาภายในจิต ออกไปเมตตาทางกาย วาจา ดังกล่าวได้ ความประณีประนอมในด้านผลประโยชน์ก็จะเกิดขึ้น โดยบุคคลเหล่านั้นจะ

■ งดเว้นการละเมิดในผลประโยชน์ของกัน ด้วยการมีความเคารพในลัทธิ ในทรัพย์สิน

■ งดเว้นจากการละเมิดในคู่ครองของกันและกัน จนถึงไม่ประพฤติผิดในทางเพศต่อลูกหลานของคนอื่น เป็นต้น

หลักร่วมทางผลประโยชน์นั้น หากเรามองโดยสรุปก็คือ เรื่องของสิ่งที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า **วัตถุกาม** คือสิ่งที่ใจคนไปกำหนดค่าให้มันว่า สิ่งนั้นน่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ อันได้แก่

สิ่งที่ตนเห็นด้วยตาแล้วมีความรู้สึกว่า “สวย”

ได้ยินด้วยหูแล้วมีความรู้สึกว่า “ไพเราะ”

สูดดมด้วยจมูกแล้วมีความรู้สึกว่า “หอม”

ลิ้มด้วยลิ้นแล้วมีความรู้สึกว่า “อร่อย”

จับต้องด้วยกายแล้วมีความรู้สึกว่า “น่าจับต้อง

ลُبคลำ”

ความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ของชาวโลก
เรานั้น ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดเกิดจากที่ไปกำหนดในลักษณะนี้
เสมอไป และจะเกิดจากการกำหนดในจุดเดียวกันของคน
สองคนขึ้นไป เช่น

“พระรามกับทศกัณฐ์ กำหนดว่า นางสีดางาม
เหมือนกัน ต่างคนต่างอยากได้ เมื่อไม่อาจประนี-
ประนอมกันได้ สงครามจึงเกิดขึ้นเพราะพอใจ ชอบใจ
ในความงามที่เกิด กำหนดร่วมในคนๆ เดียวกัน”

แต่ถ้าตรงกันข้ามคือ คนเหล่านั้นมีความรู้สึก
เป็นมิตรกัน มีเมตตา ไมตรี ที่แสดงออกมาได้ทั้งกาย
วาจา ใจ ดังกล่าวแล้ว แม้จะมีความรู้สึกพอใจในสิ่ง
เดียวกันก็สามารถประนีประนอมกันได้ โดยมีความพอใจ
ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เนื่องจากสามารถขจัดความเห็น
แก่ตนเองได้ โดยมองเห็นผลดีที่ส่วนรวมจะพึงได้รับ เช่น

“บรรพชนไทย ๒ พระองค์ คือ พ่อขุน-
บางกลางท่าว กับ พ่อขุนผาเมือง ที่พร้อมใจกันกำจัด
อำนาจขอมออกจากแผ่นดินไทย โดยมีเป้าหมายที่จะ
เป็นพระเจ้าแผ่นดินเอง แต่เพราะมีสองท่านจึงตกลงกัน
ว่าใครยึดเมืองได้ก่อน ผู้นั้นจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
ปรากฏว่าความจริงแล้วพ่อขุนผาเมืองยึดเมืองได้ก่อน เมื่อ

ทรงพิจารณาในหลายแง่มุมด้วยกัน พ่อขุนผาเมืองเห็นว่า ถ้าพ่อขุนบางกลางท่าวเป็นพระมหากษัตริย์ ผลดีจะเกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองมากกว่า และการสืบสันตติวงศ์จะมีความเป็นไทยแท้มากกว่า จึงได้มอบตำแหน่งซึ่งควรเป็นของท่านให้แก่พ่อขุนบางกลางท่าว” ดังกล่าวมาแล้ว

นี่คือการกระทำที่เกิดจากความรู้สึกเป็นมิตรไมตรี มีเมตตาต่อกัน และมีความมุ่งมั่นถึงผลประโยชน์ที่ชาติบ้านเมืองจะได้รับ มากกว่าสิ่งที่คนกลุ่มน้อยๆ จะได้รับ ถ้าจะมองให้ลึกลงไปยิ่งกว่านั้นจะพบว่านี่คือผลของความคิดที่เกิดจากสำนึก “สามัคคีร่วมชาติ พุทธศาสน์รวมใจ” นั่นเอง

ดังนั้น สังคมใดก็ตามที่คนมีความเห็นตรงกัน เคารพในระเบียบวินัยเสมอกัน สามารถแสดงเมตตาออกมาได้ทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้ว การแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีวิตที่กล่าวโดยสรุปว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าว จะดำเนินไปด้วยความยินดีใน

■ กำลังทรัพย์ กำลังความคิด กำลังคน กำลังสติปัญญาของตน โดยไม่ล่วงละเมิดในกำลังทรัพย์ กำลังความคิด กำลังคน และสติปัญญาของคนอื่น

■ เมื่อตนแสวงหาได้มากหรือน้อยก็ตาม ก็

มีความยินดีตามที่ตนได้มา หากว่าสิ่งที่ได้มามีเหลือกินเหลือใช้ ก็พร้อมที่จะแสดงไมตรีจิตด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงรูปแบบการเผื่อแผ่ในหมู่สงฆ์เป็นตัวอย่างไว้ในสาราณียธรรมสูตรว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจักเป็นผู้แบ่งปันลาภอันเป็นธรรม ได้มาโดยชอบธรรม โดยที่สุดแม้อาหารเพียงเล็กน้อย เชื้อสีกันบริโภคกับเพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลทั้งหลาย” การเอื้อเฟื้อแบ่งปันไปในลักษณะเช่นนี้ ทรงใช้คำว่า **สาธารณโภคี** คือการบริโภคใช้สอยร่วมกัน การสงเคราะห์กันในลักษณะนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างมิตรไมตรีแล้ว ยังเป็นการรักษาความเป็นมิตร ไมตรีให้ยืนนานสืบไปอีกด้วย

หลักร่วมทางความคิด หลักร่วมทางกิจกรรม และหลักร่วมทางผลประโยชน์ ที่กล่าวมานี้ คือหลักจากสาราณียธรรมสูตร คือพระสูตรที่ทรงแสดงสาเหตุแห่งความระลึกถึงกัน สร้างสรรค์ให้เกิด **ความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์แก่กัน การไม่ทะเลาะวิวาทกัน เสริมสร้างให้เกิดสามัคคี และเอกภาพ**ภายในสังคมจากจุดย่อยไปจนถึงจุดใหญ่ ระดับประเทศ หรือแม้หลาย ๆ ประเทศทรงแสดงไว้ในพระสูตร

เป็นใจความว่า

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเข้าไปตั้งกายกรรมอันประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ทั้งในที่ลับและในที่แจ้งอยู่เพียงใด...

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเข้าไปตั้งวจีกรรมอันประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ทั้งในที่ลับและในที่แจ้งอยู่เพียงใด...

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเข้าไปตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ทั้งในที่ลับและในที่แจ้งอยู่เพียงใด...

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้แบ่งปันลาภอันเป็นธรรมที่ได้มาในทางชอบธรรม โดยที่สุดแม้อาหารเพียงเล็กน้อย คือเฉลี่ยกันบริโภคกับเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลายอยู่เพียงใด...

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจักเป็นผู้มีศีลเสมอกันกับเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นผู้รักษาศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ที่วิญญูชนยกย่องสรรเสริญ ไม่ถูกรอบงำด้วยตัณหา และทิจู จิตโน้มโน้มเข้าสู่สมาธิอยู่เพียงใด...

■ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจักเป็นผู้มีความเห็น

เสมอกันกับเพื่อนผู้ร่วมปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ทั้งต่อหน้า และลับหลัง มีความเห็นอันประเสริฐนำออกไปจากทุกข์ สามารถนำผู้ปฏิบัติตามให้สามารถสิ้นทุกข์ในทางที่ชอบ อยู่เพียงใด...

ตอนสุดท้ายของทุก ๆ ข้อจะทรงจบลงด้วยคำว่า “นี่ชื่อว่าธรรมที่จะนำไปให้เกิดความระลึกถึงกัน สร้างสรรค์ ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์อนุเคราะห์ กัน ช่วยให้มีไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน เสริมสร้างให้เกิด ความสามัคคี และเอกภาพภายในสังคม”

ในขณะที่เดียวกันก็ทรงแสดงว่า หลักธรรมทั้ง ๖ ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติอยู่สามารถหวัง ได้ว่า ตน พวกตน จะไม่ประสบความเสื่อมเลย แต่จะมี แต่ความเจริญอย่างเดียว หลักสร้างสามัคคีธรรมตามที่ ทรงแสดงไว้นั้น ประเด็นสำคัญคงอยู่ที่ “สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม” อันเป็นการใช้ ปัญญาเป็นหลักในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นสุดยอดของการ ดำรงชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

“ชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยปัญญา เป็นชีวิตที่ประเสริฐ สุด”

เมื่อคนที่มีความรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกัน

สามารถปรับความเห็นของตนให้ตรงกันได้ ความเห็น
 ของคนทั้งหลายเหล่านั้นก็จะกลายเป็น “เอกภาพทาง
 ความคิด” จากนั้นจะนำไปสู่เอกภาพทางกิจกรรม
 เอกภาพทางกิจกรรมบางอย่างนั้นไม่จำเป็นจะต้องทำอย่าง
 เดียวกัน ขอเพียงแต่ให้สิ่งที่กระทำมีลักษณะเกื้อกูล
 สนับสนุนกัน อันสามารถพิสูจน์ได้จากคนทั้งหลายได้รับ
 ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม
 ก็ได้ชื่อว่าเป็นการสร้างเอกภาพทางผลประโยชน์ในฐานะ
 นั้นๆ

แต่การเสริมสร้างสามัคคีบางประการ จำเป็นจะ
 ต้องมีความเห็นร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อมีผล
 ประโยชน์ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรง
 แสดงหลักเสริมสร้าง รักษา พัฒนาสามัคคีธรรมไว้ใน
 อปริหานิยธรรมสูตร ความว่า

๑. หมั่นประชุมกันอยู่เสมอ

๒. เมื่อประชุมก็ให้พร้อมเพรียงกันประชุม
 เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และ
 พร้อมเพรียงทำกิจที่พึงทำตามหน้าที่ของตน

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่โบราณบัณฑิตไม่ได้
 บัญญัติขึ้น ไม่เพิกถอนสิ่งที่ท่านได้บัญญัติไว้ดีแล้ว

ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามบทบัญญัติเหล่านั้น

๔. ท่านผู้ใดเป็นใหญ่เป็นประมุข หัวหน้า
ประธานในชุมชนนั้น ทุกคนให้ความเคารพนับถือ
เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน

๕. ไม่ประพฤติตนเป็นคนพาลด้วยการ
ดูคร่ำอณาจารย์ย่ำยีสตรีในตระกูล อยู่ร่วมกันด้วย
ความเป็นมิตรสนิทสนมกันฉันมิตร

๖. ให้ความเคารพนับถือสักการะ บูชาต่อ
เจดีย์สถาน พลิกกรรมต่างๆ ที่เป็นธรรม ซึ่งสืบต่อ
กันมาแต่โบราณ

๗. ให้ความอารักขา ค้ำครองพระอรหันต์
ท่านผู้มีศีลธรรม ศาสนา และมีความปรารถนาที่จะ
ให้ท่านที่เป็นคนดีมาสู่บ้านเมือง หมู่บ้าน ตลอดถึง
ประเทศชาติของตน

แต่สละข้อนั้นทรงจบลงด้วยคำในตอนท้ายเหมือน
กันว่า “ถ้าทำได้อย่างนี้จะมีแต่ความเจริญอย่างเดียว จะ
ไม่ประสบความเสื่อมเลย” เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดง
จบลง ท่านวิสสการพราหมณ์ซึ่งนั่งฟังอยู่ด้วย ได้กราบ
ทูลว่า

“อย่าว่าแต่ชาววัชชีจะปฏิบัติได้ครบทั้ง ๗ ข้อเลย

แม้ทำได้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ใครๆ ก็ไม่อาจทำลายได้

ผู้ที่เคยอ่านสามัคคีเภทคำฉันท์คงนึกออกกว่า การที่วัชชีต้องพ่ายแพ้ต่อกองทัพของพระเจ้าอชาตศัตรู แห่งมคธในครั้งนั้น เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามข้อที่สอง เพียงข้อเดียวเท่านั้น กลับทำให้ต้องเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งอาจกล่าวสำนวนปัจจุบันว่า ‘สิ้นชาติ’ เพราะขาด ความสามัคคีในการประชุม และทำหน้าที่ของตนที่จะ ต้องมีต่อแคว้นวัชชีนั่นเอง”

หลักธรรมเหล่านี้แม้จะทรงแสดงแก่ชาววัชชี แต่ ก็ถือได้ว่าเป็นแม่บทของการ “เสริมสร้างพลังแห่งความ สามัคคี” โดยเริ่มจากจุดเล็กที่สุดคือครอบครัว ตระกูล จนถึงระดับประเทศชาติ เพราะหลักการเสริมสร้าง สามัคคีทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้น แท้ที่จริงมีมูลเหตุใหญ่ เพียงไม่กี่ประการ นอกนั้นเป็นเพียงผลพวงหรือกิ่งใบของ ต้นไม้ที่เกิดมาจากต้นไม้ต้นเดียวกันเท่านั้น หลักการ ใหญ่ๆ ได้แก่

๑. การขจัดความรู้สึกเป็นเราเป็นเขาให้ลดลงใน ระดับที่เคารพเราเคารพเขา จนสามารถสร้างความรู้สึก เป็นเรากับพวกเรา โดยมีจุดยึดเหนี่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ครอบครัวเดียวกัน ตระกูลเดียวกัน บ้านเดียวกัน

ชาติเดียวกัน ศาสนาเดียวกัน พระมหากษัตริย์พระองค์
เดียวกัน

๒. ปลุกฝังความรัก ความเมตตา ที่พร้อมจะ
แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจ โดยแสดงออกมาตาม
กำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้

๓. มีความคิดเห็นในทำนองประสานประโยชน์
หรือพูดง่ายๆ ว่ามีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ อยู่ในระเบียบ
วินัย ขนบธรรมเนียม ประเพณี จารีต วัฒนธรรม กฎ
กติกา แบบแผน อย่างเดียวกัน

๔. พร้อมที่จะสร้างหลักร่วมทางความคิด หลักร่วม
ทางกิจกรรม หลักร่วมทางผลประโยชน์

แต่เนื่องจากพฤติกรรมของคนทั้งหมด ล้วน
สะท้อนมาจากจิต หรือรวมลงที่จิต เราจึงจะสามารถ
สรุปหลักการสำคัญในการเสริมสร้างพลังสามัคคีเพื่อนำ
ไปสู่ **พลังสร้างสันติ** ได้ว่า เกิดจากคนภายในสังคมว่า
พร้อมที่จะประนีประนอมกันสร้าง **“เอกภาพทางความคิด”**
ให้เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าสร้างเอกภาพทางความคิดได้แล้ว
เอกภาพทางกิจกรรม เอกภาพทางผลประโยชน์ใน
ลักษณะ **“ชนทรายเข้าวัด”** เรือล่มในหนองเงินทอง
ไม่ไปไหน ก็จะเกิดขึ้นได้เอง

ในฐานะของพุทธศาสนิกชน พระพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาที่รวมทุกคนหมู่เหล่า ชาติ ชั้นวรรณะ เข้ามาเป็นพวกเดียวกัน และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขมากบ้าง น้อยบ้างตลอดมา ตามสัดส่วนแห่งสามัคคีธรรมที่คนเหล่านั้นได้สร้างให้เกิดขึ้น ประเด็นสำคัญที่น่าจะกล่าวถึงคือในฐานะของพุทธศาสนิก เรามีความยอมรับ นับถือ เชื่อ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามพระพุทธานุศาสนสุภาสิตต่อไปหรือไม่

■ ความพร้อมเพรียงของปวงชนผู้อยู่เป็นหมู่ ยังความเจริญให้สำเร็จ

■ ความเพียรของผู้พร้อมเพรียงกัน ให้เกิดความสุข

■ ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข

■ เธอทั้งหลายจงเห็นการทะเลาะวิวาทกันว่าเป็นภัย การไม่วิวาทกันเป็นความปลอดภัย เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเถิด นี่เป็นพระพุทธานุศาสน์

■ พึงศึกษาความสามัคคี ความสามัคคีนั้น ท่านผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญ ผู้ยินดีในสามัคคี ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากเครื่อง

ผูกพัน

ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข การสนับสนุนคนผู้พร้อมเพรียงกันก็ให้เกิดความสุข ผู้ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกันตั้งอยู่ในธรรม ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ

พระพุทธานุศาสนสุภาสิตแต่ละข้อที่ยกมานี้ ขอเพียงแต่พุทธศาสนิก หรือบุคคลผู้นับถือศาสนาใดก็ตาม ยอมรับ นับถือ เชื่อ และพร้อมที่จะทำตาม คนเหล่านั้นก็จะสามารถเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ ตามความประสงค์ของตน

เรื่องความสามัคคีดูเป็นเรื่องที่พูดง่าย ร้องเพลงง่าย แม้จะปาฐกถา บรรยาย หรือเรียบเรียง ก็ทำได้ไม่ยากทั้งหมด แต่การที่จะให้เกิดความสามัคคีขึ้นได้จริงๆ นั้นยากยิ่งนัก แม้เพียงการเสริมสร้างสามัคคีระหว่างสามีภรรยา เพื่อนกับเพื่อน ยิ่งระหว่างคณะบุคคลกับคณะบุคคล ก็เป็นเรื่องยากยิ่งขึ้น และยากที่สุดก็คือ การสร้างสามัคคีธรรมภายในชาติ ทั้งนี้เพราะว่านอกจากเราจะมีปัญหาเรื่องความรู้สึกภายในใจดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว เราอยู่ร่วมกับคนอื่นอีกประเภทหนึ่งซึ่งชอบยุให้ร้ายตำหนิรั้ว คนพวกนี้มีอยู่ ๒ ประเภท ๒ แนว

ความคิด คือ

■ **ยุให้เกิดความแตกแยกเพื่อตนจะได้รับประโยชน์จากความแตกแยก** อันแสดงว่าทำไปด้วยความโลภอยากได้ในขั้นต่างๆ จนถึงต้องการได้อำนาจครอบงำคนเหล่านั้น อย่างที่พูดกันว่า **ยุให้แยกแล้วปกครอง**

■ **ทำไปด้วยความรู้สึกสะใจกับความแตกแยก** เพราะตนมีความคิดที่เรียกว่า “*วิหิงสา คือความคิดเบียดเบียน*” คนเหล่านี้จะรู้สึกพอใจ สะใจ มั่นในอารมณ์ ที่ได้เห็นคนเขาแตกแยกกัน

คนทั้งสองประเภทนี้มีอยู่มากในสังคมทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นผู้ปรารถนาความสามัคคี จะต้อง

“*ไม่เป็นคนใจเบา ดูเบา และหูเบา*” โดยให้ประพฤติตามแบบอย่างที่ยุโบราณท่านสอนไว้ คือ “*ฟังหูไว้หู*”

ถ้าใจไม่อ่อนไหวภายในตนเอง และด้วยแรงยุยงจากภายนอก แล้วก็หวังได้ว่าเราจะสามารถสร้าง รักษา และพัฒนาสามัคคีธรรมเพื่อเป็นพลังในการสร้างสันติได้ อย่างไม่ต้องสงสัย **ใช่ เพราะโลกทั้งผองพี่น้องกัน?**